Oikeustapauskokoelma

JULKISASIAMIEHEN RATKAISUEHDOTUS
JEAN RICHARD DE LA TOUR
9 päivänä joulukuuta 2020[1]

Asia C-414/20 PPU

**Rikosoikeudenkäynti,
jossa vastaajana on MM,
Spetsializirana prokuraturan osallistuessa asian käsittelyyn**

(Ennakkoratkaisupyyntö – Spetsializiran nakazatelen sad (erityisrikostuomioistuin, Bulgaria))

Ennakkoratkaisupyyntö – Kiireellinen ennakkoratkaisumenettely – Oikeudellinen yhteistyö rikosasioissa – Eurooppalainen pidätysmääräys – Puitepäätös 2002/584/YOS – 6 artiklan 1 kohta ja 8 artiklan 1 kohdan c alakohta – Jäsenvaltioiden väliset luovuttamismenettelyt – Eurooppalainen pidätysmääräys, joka on annettu syytteeseenpanoa koskevan kansallisen päätöksen perusteella – Käsite ”pidätysmääräys tai muu vastaava täytäntöönpanokelpoinen oikeudellinen päätös” – Euroopan unionin perusoikeuskirja – 47 artikla – Tehokas oikeussuoja

I Johdanto

1. Käsiteltävä ennakkoratkaisupyyntö koskee eurooppalaisesta pidätysmääräyksestä ja jäsenvaltioiden välisistä luovuttamismenettelyistä 13.6.2002 tehdyn neuvoston puitepäätöksen 2002/584/YOS,[2] sellaisena kuin se on muutettuna 26.2.2009 tehdyllä puitepäätöksellä 2009/299/YOS,[3] 6 artiklan 1 kohdan ja 8 artiklan 1 kohdan c alakohdan ja Euroopan unionin perusoikeuskirjan (jäljempänä perusoikeuskirja) 47 artiklan tulkintaa.

2. Tämä pyyntö on esitetty rikosoikeudellisessa menettelyssä, jonka yhteydessä MM:stä annetun eurooppalaisen pidätysmääräyksen pätevyys on riitautettu hänen vangittavaksi määräämistään koskevasta päätöksestä tekemänsä muutoksenhaun tueksi.

3. Spetsializiran nakazatelen sadin (erityisrikostuomioistuin, Bulgaria) esittämät ennakkoratkaisukysymykset koskevat lähinnä eurooppalaisen pidätysmääräyksen oikeudellisena perusteena olevan kansallisen pidätysmääräyksen käsitettä ja sen tehokkaan oikeussuojan edellytyksiä ja ulottuvuutta, joka pidätysmääräyksen kohteena olleelle henkilölle on taattava pidätysmääräyksen antaneessa jäsenvaltiossa sen jälkeen, kun hänet on luovutettu.

1 Alkuperäinen kieli: ranska.

2 EYVL 2002, L 190, s. 1.

3 EUVL 2009, L 81, s. 24; jäljempänä puitepäätös 2002/584.

II Asiaa koskevat oikeussäännöt

A Puitepäätös 2002/584

4. Puitepäätöksen 2002/584 1 artiklan 1 ja 3 kohdassa säädetään seuraavaa:

”1. Eurooppalaisella pidätysmääräyksellä tarkoitetaan oikeudellista päätöstä, jonka jäsenvaltio on antanut etsityn henkilön kiinni ottamiseksi ja luovuttamiseksi toisen jäsenvaltion toimesta syytetoimenpiteitä tai vapaudenmenetyksen käsittävän rangaistuksen tai turvaamistoimenpiteen täytäntöönpanemista varten.

– –

3. Tämä puitepäätös ei vaikuta velvoitteeseen kunnioittaa Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 6 artiklassa taattuja perusoikeuksia ja keskeisiä oikeusperiaatteita.”

5. Puitepäätöksen 2002/584 6 artiklan 1 ja 3 kohdassa säädetään seuraavaa:

”1. Pidätysmääräyksen antanut oikeusviranomainen on pidätysmääräyksen antaneen jäsenvaltion sellainen oikeusviranomainen, jolla on kyseisen valtion lainsäädännön mukaan toimivalta antaa eurooppalainen pidätysmääräys.

– –

3. Kukin jäsenvaltio ilmoittaa neuvoston pääsihteeristölle, mikä on sen kansallisen lainsäädännön mukaan toimivaltainen oikeusviranomainen.”

6. Kyseisen puitepäätöksen 8 artiklan, jonka otsikko on ”Eurooppalaisen pidätysmääräyksen sisältö ja muoto”, 1 kohdan c alakohdassa säädetään seuraavaa:

”Eurooppalaisessa pidätysmääräyksessä on liitteenä olevan lomakkeen mukaisesti esitettyinä seuraavat tiedot:

– –

c) ilmoitus siitä, onko olemassa täytäntöönpanokelpoinen tuomio, pidätysmääräys tai muu vastaava täytäntöönpanokelpoinen oikeudellinen päätös, joka kuuluu 1 ja 2 artiklan soveltamisalaan;”

7. Puitepäätöksen liitteessä säädetään erityisestä lomakkeesta, joka pidätysmääräyksen antaneiden oikeusviranomaisten on täytettävä ja jossa niiden on ilmoitettava erityiset vaadittavat tiedot.[4] Kyseisen lomakkeen b kohdan 1 alakohdassa on viittaus eurooppalaisen pidätysmääräyksen perusteena olevaan päätökseen eli ”pidätysmääräykseen tai muuhun vastaavaan täytäntöönpanokelpoiseen oikeudelliseen päätökseen”.

4 Ks. erityisesti tuomio 6.12.2018, IK (Oheisseuraamuksen täytäntöönpano) (C-551/18 PPU, EU:C:2018:991, 49 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

B Bulgarian oikeus

8. Puitepäätös 2002/584 saatettiin osaksi Bulgarian lainsäädäntöä luovuttamisesta ja eurooppalaisesta pidätysmääräyksestä annetulla lailla (zakon za ekstraditsiata i evropeiskata zapoved za arest, jäljempänä ZEEZA),[5] jonka 37 §:ssä vahvistetut eurooppalaisen pidätysmääräyksen antamista koskevat säännökset ovat sanamuodoltaan lähes samanlaiset kuin puitepäätöksen 8 artiklan säännökset.

9. ZEEZA:n 56 §:n 1 momentin 1 kohdan mukaan syyttäjä on toimivaltainen antamaan rikoksesta syytetystä eurooppalainen pidätysmääräyksen oikeudenkäyntiä edeltävässä vaiheessa. Bulgarian laissa ei säädetä tuomioistuimen mahdollisuudesta osallistua eurooppalaisen pidätysmääräyksen antamiseen rikosoikeudellisen menettelyn tässä vaiheessa, ei ennen sen antamista eikä sen jälkeen.[6] Tarkemmin ottaen laissa ei säädetä mahdollisuudesta hakea tuomioistuimessa muutosta syyttäjän antamaan eurooppalaiseen pidätysmääräykseen. Rikosprosessilain (Nakazatelno protsesualen kodeks, jäljempänä NPK) 200 §:ssä, luettuna yhdessä ZEEZA:n 66 §:n kanssa, säädetään, että eurooppalaiseen pidätysmääräykseen voidaan hakea muutosta vain ylemmältä syyttäjäviranomaiselta.

10. NPK:n 71 §:ssä säädetään *noutomääräyksestä*, jonka nojalla rikoksesta epäilty noudetaan poliisin esitutkintaviranomaisen kuulusteluun. Noutomääräykseen ei voida hakea muutosta tuomioistuimessa. Siihen voidaan hakea muutosta vain syyttäjältä.

11. NPK:n 219 §:ssä säädetään rikoksesta epäillyn henkilön *syytteeseenpanosta*.

12. NPK:n 219 §:n 1 momentissa säädetään, että ”kun on saatu riittävästi näyttöä siitä, että tietty henkilö on syyllistynyt rikokseen, esitutkintaviranomainen laatii raportin syyttäjälle ja tiedottaa syytetylle syytteestä antamalla tätä koskevan päätöksen”. Kyseessä on päätös, jonka esitutkintaviranomainen tekee syyttäjän valvonnassa. Kyseisen päätöksen tarkoituksena on ilmoittaa rikoksesta epäillylle hänen syytteeseenpanostaan ja antaa hänelle mahdollisuus puolustautua (NPK:n 219 §:n 4–8 momentti ja 221 §).[7] Kyseisen päätöksen oikeusvaikutuksena ei ole rikoksesta syytetyn määrääminen tutkintavankeuteen. Tätä tarkoitusta varten on mahdollista tehdä muita päätöksiä: NPK:n 64 §:n 2 momentissa tarkoitettu määräys henkilön tuomisesta toimivaltaiseen tuomioistuimeen tai NPK:n 71 §:ssä tarkoitettu määräys henkilön noutamisesta poliisin esitutkintaviranomaisen kuulusteluun.

13. Esitutkintaviranomaisen syytteeseenpanopäätökseen ei voida hakea muutosta tuomioistuimessa. Siihen voidaan hakea muutosta vain syyttäjältä. NPK:n 200 §:ssä säädetään, että ”esitutkintaviranomaisen päätökseen haetaan muutosta syyttäjältä. Syyttäjän päätökseen, jota ei voida saattaa tuomioistuimen tutkittavaksi, haetaan muutosta ylemmän oikeusasteen syyttäjältä, jonka päätös on lopullinen.”

14. Syytetoimien kohteena olevan henkilön *määräämisestä tutkintavankeuteen* rikosoikeudenkäyntiä edeltävän vaiheen aikana säädetään NPK:n 64 §:ssä.

15. NPK:n 64 §:n 1 momentissa säädetään seuraavaa: ”Oikeudenkäyntiä edeltävässä menettelyssä tutkintavankeuteen määräämistä koskevasta pakkokeinosta päättää toimivaltainen ensimmäisen asteen tuomioistuin syyttäjän vaatimuksesta”.

5 DV nro 46, 3.6.2005.

6 Sitä vastoin oikeudenkäyntivaiheessa ”pidätysmääräyksen antanut oikeusviranomainen” on toimivaltainen tuomioistuin, jolla on yksinomainen toimivalta antaa eurooppalainen pidätysmääräys. Rangaistuksen tuomitsemisen jälkeisessä vaiheessa, kun asiassa on annettu täytäntöönpanokelpoinen tuomio, ”pidätysmääräyksen antanut oikeusviranomainen” on jälleen syyttäjä, jolla on toimivalta antaa eurooppalainen pidätysmääräys.

7 Syytteeseenpanopäätöksessä on mainittava pääasialliset teot, joista rikoksesta epäiltyä syytetään, sekä näiden tekojen oikeudelliset luonnehdinnat.

16. Tällaisen vaatimuksen esittämiseksi syyttäjän on arvioitava, täyttyvätkö NPK:n 63 §:n 1 momentissa mainitut edellytykset,[8] jotta hän voi vaatia tuomioistuinta määräämään ankarimpana pakkokeinona, että rikoksesta syytetty määrätään syytteeseenpanon jälkeen vangittavaksi oikeudenkäyntiä edeltävän menettelyn ajaksi.

17. NPK:n 64 §:n 2 momentin mukaan syyttäjä voi antaa määräyksen rikoksesta epäillyn pidättämiseksi enintään 72 tunniksi, jotta kyseinen henkilö voidaan tuoda tuomioistuimeen, joka on tarvittaessa toimivaltainen määräämään hänet vangittavaksi.

18. NPK:n 64 §:n 3 momentissa säädetään, että ”tuomioistuin tutkii asian välittömästi – – rikoksesta syytetyn osallistuessa asian käsittelyyn – –”.[9]

19. NPK:n 64 §:n 4 momentin mukaan tuomioistuin on se viranomainen, jolla on toimivalta tutkia vangitsemisvaatimus ja arvioida, onko kyseinen toimenpide syytä määrätä, päättää sitä lievemmistä toimenpiteistä tai päättää yleisesti olla kohdistamatta rikoksesta syytettyyn menettelyllisiä pakkokeinoja.

20. NPK:n 270 §:ssä, jonka otsikko on ”Päätökset pakkokeinosta ja muut tuomioistuinvalvontaan liittyvät toimenpiteet oikeudenkäynnin aikana”, säädetään seuraavaa:

”1. Kysymys pakkokeinon lieventämisestä voidaan ottaa käsiteltäväksi milloin tahansa oikeudenkäynnin aikana. Olosuhteiden muuttuessa toimivaltaiselle tuomioistuimelle voidaan tehdä pakkokeinoa koskeva uusi vaatimus.

2. Tuomioistuin ratkaisee asian julkisessa istunnossa annettavalla päätöksellä.

– –

4. Edellä 2 ja 3 momentissa tarkoitettuun päätökseen saa hakea muutosta valittamalla – –”

III Pääasia ja ennakkoratkaisukysymykset

21. Bulgariassa on aloitettu 41 henkilöön kohdistuva rikostutkinta, jossa kyseisiä henkilöitä syytetään osallistumisesta huumausainerikoksia tekevän rikollisryhmän toimintaan. Syytetyistä 16 on paennut, MM mukaan luettuna.

22. Esitutkintaviranomainen etsintäkuulutti MM:n 8.8.2019 tekemällään päätöksellä, joka on NPK:n 71 §:n mukainen noutomääräys,[10] jotta viranomaiset toimittaisivat hänet pakkotoimin poliisille. Kyseisen päätöksen oikeusvaikutuksena oli MM:n määrääminen kiinniotettavaksi Bulgarian alueella.

23. Noutomääräyksen antaa joko syyttäjä tai esitutkinnasta vastaava poliisiviranomainen, joka toimii syyttäjän valvonnassa. Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin täsmentää, että Bulgarian lainsäädännössä kyseisen määräyksen antamiseen tai täytäntöönpanoon ei vaadita syyttäjän tai tuomioistuimen etu- tai jälkikäteen antamaa lupaa. Esitutkintaa suorittava poliisiviranomainen voi siten antaa noutomääräyksen yksin siitä syystä, että etsitty henkilö kieltäytyy saapumasta sen kuulusteluun.

8 NPK:n 63 §:n 1 momentin mukaan päätös vangitsemisesta tehdään, kun on todennäköisiä syitä olettaa, että rikoksesta epäilty on tehnyt rikoksen, josta määrätään vapaudenmenetyksen käsittävä rangaistus tai muu ankarampi rangaistus, ja kun asiakirja-aineistoon sisältyvästä näytöstä ilmenee, että on olemassa todellinen riski siitä, että rikoksesta epäilty lähtee pakoon tai tekee rikoksen.

9 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin täsmentää, että rikosoikeudellisen menettelyn tässä vaiheessa rikoksesta epäilty voidaan määrätä vangittavaksi vain, jos hän on itse läsnä menettelyssä.

10 Unionin tuomioistuimen esittämään selvennyspyyntöön antamassaan vastauksessa ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin selittää, että kansallisessa oikeudessa kyseinen päätös vastaa pidätysmääräystä. Tämän jälkeen se luonnehti sitä vielä ”noutomääräykseksi”.

24. Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin mainitsee, että pääasiassa noutomääräyksen antoi (Ministerstvo na vatreshnite rabotin (sisäministeriö, Bulgaria) alaiseen Glavna direktsiya ”Borba s organiziranata prestapnostiin” (järjestäytyneen rikollisuuden torjunnasta vastaava pääosasto)) kuuluva rikostutkija ja että tätä määräystä ei tosiasiallisesti koskaan pantu täytäntöön.

25. Edellä kuvatut noutomääräyksen erityispiirteet huomioon ottaen ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin on epävarma siitä, voidaanko tällaista kansallista päätöstä pitää puitepäätöksen 2002/584 8 artiklan 1 kohdan c alakohdassa tarkoitettuna pidätysmääräyksenä. Epävarmuuden syynä on se, että noutomääräyksen antaa poliisin esitutkintaviranomainen yksin syyttäjän tai tuomioistuimen osallistumatta (etu- tai jälkikäteen) sen antamiseen, mikä tarkoittaa, että pidätysaika rajoitetaan siihen, mikä on välttämätöntä etsityn henkilön toimittamiseksi poliisin kyseisen rikostutkijan luo.

26. Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin toteaa, että 8.8.2019 tehdyn päätöksen eli noutomääräyksen lisäksi esitutkintaviranomainen teki 9.8.2019 syyttäjän luvalla päätöksen [11] MM:n syytteeseenpanosta epäiltynä osallistumisesta huumausainerikoksia tekevän rikollisryhmän toimintaan. Koska MM oli paennut, tämä päätös, jonka oikeusvaikutuksena ei ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen mukaan ollut MM:n määrääminen tutkintavankeuteen, annettiin tiedoksi ainoastaan MM:lle viran puolesta määrätylle asianajajalle. Kyseinen tuomioistuin täsmentää, että syytteeseenpanopäätöstä on pidettävä syyttäjän tekemänä ja sen ainoana oikeusvaikutuksena on ilmoittaa kyseiselle henkilölle, mistä rikoksista häntä syytetään, ja antaa hänelle mahdollisuus puolustautua esittämällä selityksiä tai todisteita.

27. Syyttäjä antoi 16.1.2020 MM:stä eurooppalaisen pidätysmääräyksen. Kyseisen pidätysmääräyksen kohdan, jonka otsikko on ”pidätysmääräyksen perusteena oleva päätös”, 1 alakohdassa, jonka otsikko on ”pidätysmääräys tai muu vastaava täytäntöönpanokelpoinen oikeudellinen päätös”, mainitaan ainoastaan esitutkintaviranomaisen 9.8.2019 tekemä päätös MM:n syytteeseenpanosta. MM:ää ei kuitenkaan tavoitettu eikä häntä siten saatu otettua kiinni.

28. Asia saatettiin 25.3.2020 ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen käsiteltäväksi, jotta tämä ratkaisisi asiakysymyksen. Syyttäjä esitti 16.4.2020 vaatimuksen paenneiden henkilöiden, mukaan lukien MM:n, määräämisestä vangittaviksi. Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin päätti 24.4.2020 pidetyssä julkisessa istunnossa jättää vaatimuksen tutkimatta sillä perusteella, että kansallisen oikeuden mukaan rikoksesta syytettyä ei voida määrätä vangittavaksi hänen poissa ollessaan. Syyttäjä ei riitauttanut tätä ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen tutkimattajättämispäätöstä.

29. Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin korostaa, että MM:n tilanne eroaa monien muiden paossa olevien syytettyjen tilanteesta. MM:stä ei nimittäin ole mitään muuta kansallista pidätysmääräystä kuin 8.8.2019 tehdyllä päätöksellä annettu noutomääräys. Tässä yhteydessä ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin täsmentää, että MM:stä ei ole annettu ainuttakaan NPK:n 64 §:n 2 momenttiin perustuvaa määräystä. [12]

30. MM otettiin kiinni 5.7.2020 Espanjassa eurooppalaisen pidätysmääräyksen perusteella. Hänet luovutettiin 28.7.2020 Bulgarian oikeusviranomaisille. Syyttäjä vaati samana päivänä MM:n määräämistä vangittavaksi. Kyseisen vaatimuksen perusteella ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin päätti samana päivänä MM:n määräämisestä tuotavaksi istuntoon.

11 Jäljempänä 9.8.2019 tehty syytteeseenpanopäätös.

12 Ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen esittämistä täsmennyksistä ilmenee, että kyseisten henkilöiden etsimisessä ja pidättämisessä epäiltyinä osallistumisesta huumausainerikoksia tekevien rikollisjärjestöjen toimintaan ei ollut mitään yhtenäistä käytäntöä. Se nimittäin mainitsee, että eurooppalaisia pidätysmääräyksiä annettiin 18. Osassa niistä ilmoitettiin kansallisena pidätysmääräyksenä syytteeseenpanopäätös ja osassa NPK:n 64 §:n 2 momentissa tarkoitettu päätös (pidättäminen enintään 72 tunniksi), ja ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin täsmentää, että se on Bulgariassa tyypillinen peruste eurooppalaisen pidätysmääräyksen antamiseen oikeudenkäyntiä edeltävässä vaiheessa; muissa puolestaan ilmoitettiin kansallisena pidätysmääräyksenä NPK:n 71 §:n mukainen päätös (noutomääräys) ja joissakin muissa kaksi tai kolme näistä kansallisista päätöksistä yhdessä.

31. Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin määräsi 29.7.2020 pidetyssä istunnossa, jossa MM oli henkilökohtaisesti läsnä ja jossa häntä kuultiin, hänet vangittavaksi.

32. Ennakkoratkaisupyynnöstä ilmenee, että kun ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin antoi kyseisen määräyksen, se totesi unionin tuomioistuimen oikeuskäytäntöön viitaten,[13] että eurooppalaisen pidätysmääräyksen oli antanut elin, jolla ei ollut siihen toimivaltaa, eli syyttäjä yksin tuomioistuimen osallistumatta sen antamiseen.

33. Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin myös katsoi, ettei kyseistä eurooppalaista pidätysmääräystä annettaessa vedottu pätevän kansallisen pidätysmääräyksen olemassaoloon, vaan siinä viitattiin ainoastaan 9.8.2019 tehtyyn syytteeseenpanopäätökseen, jonka perusteella MM:ää ei voida vangita.

34. Näiden seikkojen perusteella kyseinen tuomioistuin päätteli, että eurooppalainen pidätysmääräys oli lainvastainen.

35. Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin kuitenkin epäili, oliko sen lainkaan mahdollista todeta eurooppalaisen pidätysmääräyksen lainvastaisuutta menettelyn tässä vaiheessa, kun otettiin huomioon yhtäältä, että eurooppalaisen pidätysmääräyksen antamista ja täytäntöönpanoa koskeva menettely oli jo lopullisesti päättynyt, ja toisaalta, että kyseinen tuomioistuin tutkisi tällöin välillisesti syyttäjän päätöksen. Tämä on kuitenkin Bulgarian oikeudessa kielletty.

36. Lisäksi ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin totesi, että syyttäjän päätöksen tutkiessaan se joutuisi myös arvioimaan eurooppalaisen pidätysmääräyksen täytäntöön panneen ja MM:n Bulgarian oikeusviranomaisille luovuttaneen Espanjan oikeusviranomaisen tekemän päätöksen laillisuutta. Lisäksi ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin ilmaisi suhtautuvansa varauksellisesti siihen, voisiko eurooppalaisen pidätysmääräyksen virheellisyys, jos se todettaisiin pätevästi, vaikuttaa mahdollisuuteen määrätä MM vangittavaksi, ja jos voisi, missä määrin.

37. Koska ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen oli vaikea arvioida eurooppalaisen pidätysmääräyksen lainvastaisuuden vaikutuksia myöhemmässä menettelyssä, joka on saatettu vireille MM:n määräämiseksi vangittavaksi, se totesi, että asiassa oli tarpeen pyytää ennakkoratkaisua. Ensimmäisen asteen tuomioistuimena se kuitenkin päätti jättää ennakkoratkaisupyynnön esittämättä, koska ensimmäisen asteen tuomioistuimilla ei ole siihen velvollisuutta, ja jätti tämän aloitteen toisen asteen tuomioistuimen tehtäväksi.

38. MM teki 5.8.2020 hänen vangitsemistaan koskevasta päätöksestä muutoksenhaun, jossa hän muun muassa vetosi eurooppalaisen pidätysmääräyksen lainvastaisuuteen, viittasi unionin tuomioistuimen oikeuskäytäntöön ja vaati toisen asteen tuomioistuinta pyytämään asiassa ennakkoratkaisua unionin tuomioistuimelta.

39. Toisen asteen tuomioistuin vahvisti 14.8.2020 päätöksen MM:n vangitsemisesta. Se ei käsitellyt lainkaan eurooppalaista pidätysmääräystä mahdollisesti rasittavia virheitä koskevia kysymyksiä ja hylkäsi puolustuksen esittämän vaatimuksen ennakkoratkaisun pyytämisestä unionin tuomioistuimelta.

13 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin viittaa tässä yhteydessä seuraaviin: tuomio 27.5.2019, OG ja PI (Lyypekin ja Zwickaun syyttäjäviranomaiset) (C-508/18 ja C-82/19 PPU, EU:C:2019:456); tuomio 12.12.2019, Parquet général du Grand-Duché de Luxembourg ja Openbaar Ministerie (Lyonin ja Tours'in syyttäjäviranomaiset) (C-566/19 PPU ja C-626/19 PPU, jäljempänä tuomio Parquet général du Grand-Duché de Luxembourg ja Openbaar Ministerie (Lyonin ja Tours'in syyttäjäviranomaiset), EU:C:2019:1077) ja tuomio 12.12.2019, Openbaar Ministerie (Ruotsin syyttäjäviranomainen) (C-625/19 PPU, jäljempänä tuomio Openbaar Ministerie (Ruotsin syyttäjäviranomainen), EU:C:2019:1078).

40. MM teki 27.8.2020 ennakkoratkaisua pyytäneelle tuomioistuimelle NPK:n 270 §:n nojalla uuden muutoksenhaun, jossa vaadittiin tutkimaan hänen vangitsemisestaan tehdyn päätöksen lainmukaisuus. [14]

41. MM esitti 3.9.2020 pidetyssä istunnossa muun muassa, että eurooppalainen pidätysmääräys oli lainvastainen ja että pidätysmääräyksen täytäntöön pannut Espanjan oikeusviranomainen ei ollut ottanut huomioon sen lainvastaisuutta, koska MM oli ilmoittanut suostuvansa luovutukseensa Bulgarian viranomaisille. MM vetosi oikeuteensa vedota kyseiseen lainvastaisuuteen ennakkoratkaisua pyytäneessä tuomioistuimessa ja väitti, että virhe teki myös hänen vangitsemisestaan lainvastaisen. Näin ollen MM vaati, että hänet päästetään vapaaksi. Syyttäjä sitä vastoin väitti, että Bulgarian oikeuden mukaan eurooppalainen pidätysmääräys oli täysin lainmukainen.

42. Vaikka ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin katsoo, että Bulgarian oikeuden mukaan eurooppalainen pidätysmääräys on todellakin lainmukainen, se kuitenkin toteaa, että on myös painavia perusteita katsoa, että eurooppalainen pidätysmääräys on unionin oikeuden kannalta lainvastainen. Kyseinen tuomioistuin toteaa, että sen on hyvin vaikea ottaa huomioon tämän lainvastaisuuden vaikutusta vangitsemisen lainmukaisuuteen, kun kyseinen vangitseminen vaikuttaa sellaisenaan täysin lailliselta.

43. Tässä tilanteessa Spetsializiran nakazatelen sad on päättänyt lykätä asian käsittelyä ja esittää unionin tuomioistuimelle seuraavat ennakkoratkaisukysymykset:

”1) Soveltuuko kansallinen laki, jonka mukaan eurooppalaisen pidätysmääräyksen ja kansallisen päätöksen, jonka perusteella kyseinen pidätysmääräys on annettu, antaa syyttäjä yksin eikä tuomioistuin voi osallistua niiden antamiseen eikä harjoittaa edeltävää tai a posteriori valvontaa, yhteen puitepäätöksen 2002/584 6 artiklan 1 kohdan kanssa?

2) Onko eurooppalainen pidätysmääräys, joka on annettu etsityn henkilön syyttämistä koskevan sellaisen päätöksen perusteella, jossa ei määrätä kyseisen henkilön tutkintavankeuteen ottamisesta, puitepäätöksen 2002/584 8 artiklan 1 kohdan c alakohdan mukainen?

3) Jos kysymykseen vastataan kieltävästi: jos tuomioistuimen osallistuminen eurooppalaisen pidätysmääräyksen antamiseen ja sen lainmukaisuuden tutkimiseen ei ole sallittu, pidätysmääräys on annettu sellaisen kansallisen päätöksen perusteella, jossa ei määrätä etsityn henkilön tutkintavankeuteen ottamisesta, ja eurooppalainen pidätysmääräys on tosiasiallisesti pantu täytäntöön ja etsitty henkilö on luovutettu, onko etsitylle myönnettävä oikeus tehokkaisiin oikeussuojakeinoihin samassa rikosoikeudellisessa menettelyssä, jossa kyseinen eurooppalainen pidätysmääräys on annettu? Merkitseekö oikeus tehokkaisiin oikeussuojakeinoihin sitä, että etsitty henkilö on palautettava tilanteeseen, jossa hän olisi ollut, jos lakia ei olisi rikottu?”

44. Unionin tuomioistuin hyväksyi ennakkoratkaisupyynnön käsittelemisen kiireellisessä menettelyssä.

IV Asian tarkastelu

45. Ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen esittämät kysymykset näyttävät jakautuvan kolmeen linjaan. Ensimmäinen linja koskee MM:stä annetun eurooppalaisen pidätysmääräyksen pätevyyttä. Toinen koskee sitä, voiko ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin tutkia tämän määräyksen pätevyyden MM:n vangittuna pitämistä koskevan muutoksenhaun yhteydessä, vaikka kyseisen tuomioistuimen mukaan kansallisessa prosessioikeudessa ei säädetä mahdollisuudesta hakea syyttäjän

14 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin ilmoitti unionin tuomioistuimelle 1.12.2020 päivätyllä kirjeellä, että MM:n tutkintavankeuden täytäntöönpanotapaa on muutettu hänen sairautensa takia. MM on nyt määrätty kotiarestiin, mikä tarkoittaa, ettei hän saa poistua kotoaan ja että häntä valvotaan elektronisilla valvontalaitteilla.

antamaan eurooppalaiseen pidätysmääräykseen muutosta tuomioistuimessa, vaan pelkästään mahdollisuudesta hakea muutosta ylemmältä syyttäjäviranomaiselta. Kolmas linja koskee sitä, mitä vaikutuksia sen toteamisella, että pääasiassa kyseessä oleva eurooppalainen pidätysmääräys on pätemätön, voi olla MM:n tutkintavankeuteen.

46. Ennen näiden ennakkoratkaisupyynnön kolmen ulottuvuuden tarkastelua esitän joitakin alustavia huomautuksia täsmentääkseni, että se ei koske Espanjan oikeusviranomaisen päätöstä panna pääasiassa kyseessä oleva eurooppalainen pidätysmääräys täytäntöön eikä Bulgarian syyttäjäviranomaisen luokittelua puitepäätöksen 2002/584 6 artiklan 1 kohdassa tarkoitetuksi pidätysmääräyksen antaneeksi oikeusviranomaiseksi.

A Alustavat huomautukset: ennakkoratkaisupyynnön ulottuvuus

1. Täytäntöönpanosta vastaavan oikeusviranomaisen tehtävä

47. Täytäntöönpanosta vastaavalle oikeusviranomaiselle kuuluvien velvoitteiden ulottuvuus tilanteessa, jossa sen on tutkittava eurooppalainen pidätysmääräys ja päätettävä, paneeko se sen täytäntöön vai ei, on monitahoinen kysymys, jonka rajoja unionin tuomioistuin ei ole vielä kaikilta osin määrittänyt oikeuskäytännössään, vaikka siihen sisältyykin jo useita viitteitä, jotka voivat toimia tulkinta-apuna kyseiselle viranomaiselle.[15] On selvää, että täytäntöönpanosta vastaava oikeusviranomainen joutuu usein tasapainottelemaan eurooppalaisen pidätysmääräyksen ripeän täytäntöönpanon ja sen sääntöjenmukaisuuden valvonnan välillä.[16]

48. Kirjallisissa huomautuksissaan ja istunnossa Espanjan hallitus esitti erilaisia perusteluja tukeakseen täytäntöönpanosta vastaavan oikeusviranomaisen päätöstä luovuttaa MM pidätysmääräyksen antaneelle oikeusviranomaiselle.

49. On korostettava, ettei ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen esittämissä kysymyksissä pyydetä unionin tuomioistuinta arvioimaan suoraan tai epäsuorasti tätä täytäntöönpanosta vastaavan oikeusviranomaisen päätöstä.

50. Pääasian oikeudenkäynti on vireillä pidätysmääräyksen antaneen jäsenvaltion tuomioistuimessa, ja koska unionin tuomioistuimen oikeuskäytännön mukaan luovutettavaksi pyydetyn henkilön oikeuksien takaaminen kuuluu ensisijaisesti pidätysmääräyksen antaneelle jäsenvaltiolle,[17] ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen unionin tuomioistuimelle esittämät kysymykset koskevat tämän takeen edellytyksiä ja ulottuvuutta pidätysmääräyksen antaneessa jäsenvaltiossa.

2. Bulgarian syyttäjän luokittelu pidätysmääräyksen antaneeksi oikeusviranomaiseksi

51. Ensimmäisen ennakkoratkaisukysymyksensä sanamuodon perusteella ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin näyttää lähtevän siitä olettamasta, että puitepäätöksen 2002/584 6 artiklan 1 kohdassa tarkoitettu pidätysmääräyksen antaneen oikeusviranomaisen asema edellyttää, että eurooppalaisen pidätysmääräyksen antamista koskevaan päätökseen ja sen perustana olevaan kansalliseen päätökseen on voitava kohdistaa tuomioistuinvalvontaa.

15 Ks. erityisesti tuomio 3.3.2020, X (Eurooppalainen pidätysmääräys – Kahdesti rankaiseminen) (C-717/18, EU:C:2020:142, 28, 35, 37, 38 ja 41 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

16 Täytäntöönpanosta vastaavalle oikeusviranomaiselle asetettujen velvollisuuksien rajoista ks. julkisasiamies Campos Sánchez-Bordonan ratkaisuehdotus Parquet général du Grand-Duché de Luxembourg ja Openbaar Ministerie (Lyonin ja Tours'in syyttäjäviranomaiset) (C-566/19 PPU ja C-626/19 PPU, EU:C:2019:1012, 99–101 kohta).

17 Ks. tuomio 23.1.2018, Piotrowski (C-367/16, EU:C:2018:27, 50 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

52. Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin huomauttaa, että käsiteltävässä asiassa on kyse kansallisesta oikeussäännöstä eli ZEEZA:n 56 §:n 1 momentin 1 kohdasta, jossa säädetään syyttäjän yksinomaisesta toimivallasta antaa eurooppalainen pidätysmääräys oikeudenkäyntiä edeltävässä vaiheessa. Siten myös kansallista syytteeseenpanopäätöstä, jonka perusteella pääasiassa kyseessä oleva eurooppalainen pidätysmääräys annettiin, on kyseisen tuomioistuimen mukaan pidettävä syyttäjän tekemänä. Kyseinen tuomioistuin huomauttaa, että Bulgarian oikeudessa kumpaankaan näistä päätöksistä ei ole mahdollista hakea muutosta tuomioistuimessa. Näin ollen on välttämätöntä, että unionin tuomioistuin ottaa kantaa kansallisen oikeuden yhteensopivuuteen puitepäätöksen 2002/584 6 artiklan 1 kohdan kanssa.

53. Kyseisen säännöksen tarkoituksena on määritellä pidätysmääräyksen antanut oikeusviranomainen, jolla tarkoitetaan ”pidätysmääräyksen antaneen jäsenvaltion sellaista oikeusviranomaista, jolla on kyseisen valtion lainsäädännön mukaan toimivalta antaa eurooppalainen pidätysmääräys”.

54. Unionin tuomioistuin on todennut, että muun viranomaisen kuin tuomioistuimen tekemään eurooppalaisen pidätysmääräyksen antamista koskevaan päätökseen kohdistuva tuomioistuinvalvonta ei ole edellytys sille, että kyseistä viranomaista voidaan pitää puitepäätöksen 2002/584 6 artiklan 1 kohdassa tarkoitettuna pidätysmääräyksen antaneena oikeusviranomaisen. Tällainen vaatimus ei kuulu kyseisen viranomaisen asemaa ja organisaatiota koskeviin sääntöihin vaan se koskee tällaisen pidätysmääräyksen antamismenettelyä. [18]

55. Näin ollen on katsottava, että ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin pyytää lähinnä unionin tuomioistuinta määrittämään, onko puitepäätöstä 2002/584 tulkittava siten, että tilanteessa, jossa toimivalta antaa eurooppalainen pidätysmääräys syytetoimia varten on annettu viranomaiselle, joka siitä huolimatta, että se osallistuu lainkäyttöön kyseisessä jäsenvaltiossa, ei kuitenkaan ole tuomioistuin, tehokkaaseen oikeussuojaan erottamattomasti kuuluvat vaatimukset täyttyvät, jos pidätysmääräyksen antaneen jäsenvaltion lainsäädännön mukaan eurooppalaisen pidätysmääräyksen ja kansallisen päätöksen, jonka perusteella kyseinen pidätysmääräys on annettu, antamisedellytyksiin ei ennen etsityn henkilön luovuttamista eikä sen jälkeenkään voida kohdistaa tuomioistuinvalvontaa kyseisessä jäsenvaltiossa.

56. Sitä vastoin ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin ei näytä kyseenalaistavan Bulgarian syyttäjän luokittelua puitepäätöksen 2002/584 6 artiklan 1 kohdassa tarkoitetuksi pidätysmääräyksen antaneeksi oikeusviranomaiseksi niiden perusteiden kannalta, jotka unionin tuomioistuin on vahvistanut tämän luokittelun tekemiseksi.

57. Näistä luokitteluperusteista totean vain, että unionin tuomioistuin on lausunut, että ”puitepäätöksen 2002/584 6 artiklan 1 kohdassa tarkoitetun oikeusviranomaisen käsitteen alaan voidaan katsoa kuuluvan jäsenvaltion viranomaisia, jotka eivät välttämättä ole tuomareita tai tuomioistuimia mutta osallistuvat rikoslainkäyttöön tässä jäsenvaltiossa ja toimivat riippumattomasti suorittaessaan eurooppalaisen pidätysmääräyksen antamiseen liittyviä tehtäviä, ja tämä riippumattomuus edellyttää, että olemassa on sellaisia asemaa ja organisaatiota koskevia sääntöjä, joilla voidaan taata, ettei ole minkäänlaista vaaraa esimerkiksi siitä, että täytäntöönpanovalta tietyssä yksittäistapauksessa antaa pidätysmääräyksen antavalle oikeusviranomaiselle käskyjä, kun se tekee päätöstä pidätysmääräyksen antamisesta”. [19]

58. Käsiteltävässä asiassa Bulgarian syyttäjien osallistumista rikoslainkäyttöön ei ole kiistetty.

18 Ks. erityisesti tuomio Openbaar Ministerie (Ruotsin syyttäjäviranomainen) (30 ja 31 kohta) ja tuomio Parquet général du Grand-Duché de Luxembourg ja Openbaar Ministerie (Lyonin ja Tours’in syyttäjäviranomaiset) (48 ja 49 kohta). Ks. myös julkisasiamies Campos Sánchez-Bordonan ratkaisuehdotus Parquet général du Grand-Duché de Luxembourg ja Openbaar Ministerie (Lyonin ja Tours’in syyttäjäviranomaiset) (C-566/19 PPU ja C-626/19 PPU, EU:C:2019:1012, 70 kohta), jossa hän totesi, että tämä oikeussuojakeino on ”edellytys, joka liittyy siihen, että syyttäjäviranomainen *on antanut eurooppalaisen pidätysmääräyksen sääntöjenmukaisesti*, ja siten sen tehokkuuteen”.

19 Ks. erityisesti tuomio Parquet général du Grand-Duché de Luxembourg ja Openbaar Ministerie (Lyonin ja Tours’in syyttäjäviranomaiset) (52 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

59. Siitä, toimivatko syyttäjät riippumattomasti hoitaessaan eurooppalaiseen pidätysmääräyksen antamiseen liittyviä tehtäviä, on todettava, että Bulgarian hallituksen kirjallisesta vastauksesta unionin tuomioistuimen erityisesti tästä näkökohdasta esittämään kysymykseen ilmenee, että perustuslain (Konstitutsiya) 117 §:n 2 momentin mukaan tuomiovalta on riippumaton, ja tehtäviään hoitaessaan tuomarit, valamiehet, syyttäjät ja tutkintatuomarit noudattavat ainoastaan lakia. Tuomiovaltaa koskevan lain (zakon za sadebnata vlastta) [20] 1a §:n 1 momentissa säädetään, että tuomiovalta on valtiovallan muoto, joka suojaa kansalaisten, oikeushenkilöiden ja valtion laillisia oikeuksia ja etuja. Saman pykälän 2 momentissa säädetään jälleen tuomiovallan riippumattomuuden periaatteesta. Tuomiovaltaa koskevan lain 3 §:n mukaan tuomareiden, syyttäjien ja tutkintatuomareiden päätökset perustuvat lakiin ja oikeudenkäyntimenettelyn aikana vastaanotettuun näyttöön. Bulgarian hallitus täsmentää, että Bulgarian tuomioistuinjärjestelmässä syyttäjä on tuomioistuimeen kuuluva viranomainen, joka on perustuslain nojalla riippumaton lainsäädäntö- ja toimeenpanovallasta. [21] NPK:n 14 §:n 1 momentin mukaan syyttäjä tekee päätöksensä itsenäisen vakaan harkintansa ja objektiivisen, puolueettoman ja kaikki asian tosiseikat huomioon ottavan tutkimuksen perusteella lakia noudattaen.

60. Euroopan komissio toteaa ennakkoratkaisupyyntöön ja EU:n oikeusalan tulostauluun 2020 [22] sisältyvien tietojen perusteella, että Bulgarian syyttäjät osallistuvat rikoslainkäyttöön Bulgariassa ja toimivat riippumattomasti hoitaessaan eurooppalaiseen pidätysmääräyksen antamiseen liittyviä tehtäviä.

61. MM sitä vastoin epäilee, täyttävätkö Bulgarian syyttäjät riippumattomuuden ja puolueettomuuden vaatimuksia, ja tuo esiin, että he ovat riippuvaisia ylemmästä syyttäjäviranomaisesta ja Bulgarian tasavallan valtakunnansyyttäjästä.

62. Koska ennakkoratkaisupyyntöön sisältyvien perustelujen valossa tarkasteltuna ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin ei esitä ainuttakaan kysymystä, joka koskisi syyttäjien riippumattomuutta heidän hoitaessaan eurooppalaisen pidätysmääräyksen antamiseen liittyviä tehtäviä, unionin tuomioistuimen ei ole mielestäni tarpeen lausua siitä.

63. Kansallisen tuomioistuimen esittämät ennakkoratkaisukysymykset edellyttävät mielestäni sitä, että unionin tuomioistuin keskittyy arvioinnissaan eurooppalaisen pidätysmääräyksen antamismenettelyn sääntöjenmukaisuuteen, joka on pidätysmääräyksen pätevyyden edellytys.

B Eurooppalaisen pidätysmääräyksen antamismenettelyn sääntöjenmukaisuus sen pätevyyden edellytyksenä

64. Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin epäilee, onko pääasiassa kyseessä olevan eurooppalaisen pidätysmääräyksen antamismenettelyssä annettu sitä kaksitasoista suojaa, jota unionin tuomioistuin edellyttää. Tämä eurooppalainen pidätysmääräys ei etenkään perustu puitepäätöksen 2002/584 8 artiklan 1 kohdan c alakohdassa tarkoitettuun ”[kansalliseen] pidätysmääräykseen tai muuhun vastaavaan täytäntöönpanokelpoiseen oikeudelliseen päätökseen”, eikä eurooppalaiseen pidätysmääräykseen ja sen perustana olevaan kansalliseen päätökseen, jotka kumpikin ovat syyttäjän antamia, missään tapauksessa voida hakea muutosta tuomioistuimessa. Näin ollen pääasiassa kyseessä olevan eurooppalaisen pidätysmääräyksen antamismenettelyssä ei ole noudatettu tehokkaaseen oikeussuojaan liittyviä vaatimuksia, mikä tarkoittaa, että pidätysmääräys on pätemätön.

20 DV nro 64, 7.8.2007, sellaisena kuin sitä sovelletaan pääasiaan (DV nro 11, 7.2.2020).

21 Bulgarian hallitus viittaa tältä osin tuomioon 27.5.2019, OG ja PI (Lyypekin ja Zwickaun syyttäjäviranomaiset) (C-508/18 ja C-82/19 PPU, EU:C:2019:456, 50 kohta).

22 Ks. komission tiedonanto Euroopan parlamentille, neuvostolle, Euroopan keskuspankille, Euroopan talous- ja sosiaalikomitealle ja alueiden komitealle, EU:n oikeusalan tulostaulu 2020 (COM(2020) 306 final, kaavio 55, s. 65).

65. Ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen näistä näkökohdista esittämiin kysymyksiin vastaamiseksi on ensin palautettava mieliin unionin tuomioistuimen oikeuskäytäntö, joka koskee henkilöille, joista on annettu eurooppalainen pidätysmääräys, taattavaa kaksitasoista suojaa.

66. Kyseisestä oikeuskäytännöstä ilmenee, että ”kun eurooppalainen pidätysmääräys annetaan, jotta toinen jäsenvaltio ottaisi etsityn henkilön kiinni ja luovuttaisi hänet syytetoimenpiteitä varten, tällaisen henkilön osalta on jo menettelyn ensimmäisessä vaiheessa noudatettu menettelyllisiä takeita ja kunnioitettu hänen perusoikeuksiaan, joiden suojaaminen pidätysmääräyksen antaneen jäsenvaltion oikeusviranomaisen on varmistettava, sovellettavan kansallisen oikeuden mukaisesti muun muassa kansallisen pidätysmääräyksen antamiseksi”. [23]

67. Eurooppalaista pidätysmääräystä koskevassa järjestelmässä ”etsitylle henkilölle taattavia menettelyllisiä oikeuksia ja perusoikeuksia suojellaan [siten] kahdella tasolla, koska sen oikeussuojan lisäksi, jota on annettava ensimmäisellä tasolla annettaessa kansallisen pidätysmääräyksen kaltainen oikeudellinen päätös, suoja on varmistettava toisella tasolla annettaessa eurooppalainen pidätysmääräys, joka puolestaan voidaan tarvittaessa antaa lyhyessä ajassa kansallisen oikeudellisen päätöksen antamisen jälkeen”. [24]

68. Siksi on niin, että ”kun kyse on eurooppalaisen pidätysmääräyksen antamisen kaltaisesta toimenpiteestä, jolla voidaan puuttua asianomaisen henkilön vapautta koskevaan oikeuteen, tämä suoja edellyttää sitä, että tästä tehtävä päätös täyttää tehokkaaseen oikeussuojaan liittyvät vaatimukset ainakin toisella näistä suojan tasoista”. [25]

69. Tästä seuraa, että ”silloin, kun jäsenvaltion lainsäädännössä toimivalta eurooppalaisen pidätysmääräyksen antamiseen on osoitettu viranomaiselle, joka siitä huolimatta, että se osallistuu lainkäyttöön kyseisessä jäsenvaltiossa, ei kuitenkaan ole tuomari tai tuomioistuin, kansallisen pidätysmääräyksen kaltaisen kansallisen oikeudellisen päätöksen, johon eurooppalainen pidätysmääräys kytkeytyy, on puolestaan täytettävät nämä vaatimukset”. [26]

70. Lisäksi ”asianomaisen henkilön oikeuksien suojelun toinen taso edellyttää sitä, että pidätysmääräyksen antava oikeusviranomainen valvoo, että tällaisen määräyksen antamisedellytyksiä noudatetaan, ja tutkii objektiivisesti sen, onko pidätysmääräyksen antamista pidettävä oikeasuhteisena, ottamalla huomioon kaikki syyllisyyttä tukevat ja sitä vastaan puhuvat seikat ilman riskiä siitä, että muun muassa täytäntöönpanovallan käyttäjä antaisi sille ulkopuolisia käskyjä”. [27]

71. On myös huomattava, että ”silloin kun pidätysmääräyksen antaneen jäsenvaltion lainsäädännössä toimivalta eurooppalaisen pidätysmääräyksen antamiseen on osoitettu viranomaiselle, joka tosin osallistuu lainkäyttöön kyseisessä jäsenvaltiossa mutta ei itse ole tuomioistuin, kyseisessä jäsenvaltiossa on oltava, siltä osin kuin on kyse päätöksestä antaa eurooppalainen pidätysmääräys ja erityisesti tällaisen päätöksen oikeasuhteisuudesta, käytössä sellainen oikeussuojakeino tuomioistuimessa, joka täyttää kaikki tehokkaaseen oikeussuojaan liittyvät vaatimukset”. [28]

23 Ks. erityisesti tuomio 27.5.2019, OG ja PI (Lyypekin ja Zwickaun syyttäjäviranomaiset) (C-508/18 ja C-82/19 PPU, EU:C:2019:456, 66 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

24 Ks. erityisesti tuomio Openbaar Ministerie (Ruotsin syyttäjäviranomainen) (38 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen) ja tuomio Parquet général du Grand-Duché de Luxembourg ja Openbaar Ministerie (Lyonin ja Tours’in syyttäjäviranomaiset) (59 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

25 Ks. erityisesti tuomio Openbaar Ministerie (Ruotsin syyttäjäviranomainen) (39 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen) ja tuomio Parquet général du Grand-Duché de Luxembourg ja Openbaar Ministerie (Lyonin ja Tours’in syyttäjäviranomaiset) (60 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

26 Ks. tuomio 27.5.2019, OG ja PI (Lyypekin ja Zwickaun syyttäjäviranomaiset) (C-508/18 ja C-82/19 PPU, EU:C:2019:456, 69 kohta).

27 Ks. erityisesti tuomio Openbaar Ministerie (Ruotsin syyttäjäviranomainen) (40 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen) ja tuomio Parquet général du Grand-Duché de Luxembourg ja Openbaar Ministerie (Lyonin ja Tours’in syyttäjäviranomaiset) (61 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

28 Ks. erityisesti tuomio Openbaar Ministerie (Ruotsin syyttäjäviranomainen) (41 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen) ja tuomio Parquet général du Grand-Duché de Luxembourg ja Openbaar Ministerie (Lyonin ja Tours’in syyttäjäviranomaiset) (62 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

72. Unionin tuomioistuimen mukaan ”tällaisella oikeussuojakeinolla, joka kohdistuu viranomaisen, joka osallistuu lainkäyttöön ja on vaaditulla tavalla riippumaton täytäntöönpanovallasta mutta ei ole tuomioistuin, päätökseen eurooppalaisen pidätysmääräyksen antamisesta syytetoimia varten, pyritään varmistamaan, että pidätysmääräyksen antamisen välttämättömiä edellytyksiä – ja erityisesti sen oikeasuhteisuutta – koskeva valvonta tapahtuu menettelyssä, joka on tehokasta oikeussuojaa koskevien vaatimusten mukainen”. [29]

73. Tämän oikeuskäytännön huomioon ottaen on tarkistettava, onko pääasiassa kyseessä olevan eurooppalainen pidätysmääräyksen antamismenettelyssä annettu asianomaiselle henkilölle kaksitasoista suojaa, sellaisena kuin unionin tuomioistuin sitä edellyttää.

74. Mielestäni näin ei ole, ja tämä pätee jo menettelyn ensimmäiseen vaiheeseen.

75. Unionin tuomioistuimen käytettävissä olevien tietojen perusteella, ja ellei ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen tehtäväksi kuuluvista tarkistuksista muuta johdu, pääasiassa kyseessä olevan eurooppalaisen pidätysmääräyksen oikeudellisena perustana ei nimittäin näytä olevan kansallinen pidätysmääräys tai muu vastaava täytäntöönpanokelpoinen oikeudellinen päätös, toisin kuin puitepäätöksen 2002/584 8 artiklan 1 kohdan c alakohdassa, sellaisena kuin unionin tuomioistuin sitä 1.6.2016 antamassaan tuomiossa Bob-Dogi [30] tulkitsi, edellytetään. Tämä vaatimus liittyy kuitenkin suoraan tehokkaan oikeussuojan takaamiseen kyseiselle henkilölle.

76. Ratkaisuehdotuksessaan Bob-Dogi [31] julkisasiamies Bot selitti yksityiskohtaisesti ne syyt, joiden vuoksi eurooppalaisen pidätysmääräyksen on välttämättä perustuttava kansalliseen oikeudelliseen päätökseen, joka on sen oikeudellinen perusta ja jolla on samat oikeusvaikutukset kuin kansallisella pidätysmääräyksellä. Hänen mukaansa eurooppalaisella pidätysmääräyksellä tarkoitetaan ”puitepäätöksellä [2002/584] luotua alkuperäistä välinettä, jolla pidätysmääräyksen antanut oikeusviranomainen pyytää kansallisen päätöksen toimeenpanoa vapauteen, turvallisuuteen ja oikeuteen perustuvalla alueella”, [32] joten eurooppalaista pidätysmääräystä ”ei ole mahdollista sekoittaa etsintä- ja pidätysmääräykseen, jonka täytäntöön panemiseksi tuo pidätysmääräys on annettu”, ja se on siten ”toimi, jolla Euroopan oikeudenkäyttöalueella voidaan panna täytäntöön täytäntöönpanokelpoinen oikeudellinen päätös, jolla määrätään etsityn henkilön pidättämisestä”. [33] Eurooppalaisella pidätysmääräyksellä ja kansallisella pidätysmääräyksellä on siis kummallakin oma tehtävänsä, eurooppalainen pidätysmääräys on ”oikeudellisen yhteistyön väline, joka ei ole sama asia kuin pidätysmääräyksen antaneen jäsenvaltion alueella olevan henkilön etsintä- ja pidätysmääräys”. [34]

77. Julkisasiamies Botin mukaan ”kansallisen pidätysmääräyksen tai minkä tahansa muun vastaavan täytäntöönpanokelpoisen asiakirjan puuttumi[nen]” tarkoittaa, että ”eurooppalaisella pidätysmääräyksellä ei ole oikeudellista perustaa”, [35] minkä seurauksena se poistaa ”etsityltä henkilöltä ne menettelylliset takeet, jotka liittyvät kansallisen oikeudellisen päätöksen antamiseen ja täydentävät eurooppalaisen pidätysmääräyksen antamismenettelyyn liittyviä takeita”. [36] Niinpä hän korosti ”huolta eurooppalaisen pidätysmääräyksen perusteena olevan kansallisen oikeudellisen päätöksen puuttumisen mahdollisesti aiheuttamasta puolustautumisoikeuksien heikkenemisestä” [37] ja katsoi, että ”eurooppalaisen pidätysmääräyksen kieltäytymisperusteiden tiukka rajaaminen edellyttää mielestäni, että rajaamisen vastineeksi eurooppalaisen pidätysmääräyksen antavassa jäsenvaltiossa on olemassa

29 Ks. tuomio Openbaar Ministerie (Ruotsin syyttäjäviranomainen) (42 kohta). Ks. myös tuomio Parquet général du Grand-Duché de Luxembourg ja Openbaar Ministerie (Lyonin ja Tours'in syyttäjäviranomaiset) (63 kohta).

30 C-241/15, EU:C:2016:385.

31 C-241/15, jäljempänä ratkaisuehdotus Bob-Dogi, EU:C:2016:131.

32 Ks. ratkaisuehdotus Bob-Dogi (50 kohta).

33 Ks. ratkaisuehdotus Bob-Dogi (51 kohta).

34 Ks. ratkaisuehdotus Bob-Dogi (72 kohta).

35 Ks. ratkaisuehdotus Bob-Dogi (51 kohta).

36 Ks. ratkaisuehdotus Bob-Dogi (52 kohta).

37 Ks. ratkaisuehdotus Bob-Dogi (54 kohta).

todelliset ja tehokkaat menettelylliset takeet puolustautumisoikeuksista, sillä ilman niitä Euroopan oikeudenkäyttöalueen luomiseen olennaisesti liittyvä välttämätön tasapaino rikosoikeuden tehokkuusvaatimusten ja perusoikeuksien suojaamisvaatimusten välillä horjuisi”.[38] ”Eurooppalaisesta pidätysmääräyksestä erillisen kansallisen pidätysmääräyksen olemassaoloa koskeva edellytys, joka ei todellakaan ole vain pikkutarkan ja tarpeettoman formalismin ilmentymä, on päinvastoin olennainen tae mainitun tasapainon säilymisestä puitepäätöksen [2002/584] järjestelmässä”,[39] ja tämä ”edellytys on välttämätön keskinäisen luottamuksen olemassaolon ja etsityn henkilön oikeuksien kunnioittamisen kannalta”.[40]

78. Näin ollen edellytys, jonka mukaan eurooppalaisen pidätysmääräyksen on perustuttava ”yhteiselle menettelylliselle pohjalle, joka muodostuu kansallisesta oikeudellisesta päätöksestä, jolla taataan riippumattoman ja puolueettoman tuomioistuimen väliintulo pakkotoimenpiteen antamiseksi, – – antaa vähimmäistason aineellisen sisällön tehokasta ja vastaavaa oikeussuojaa koskevalle periaatteelle sekä mahdollistaa täten keskinäisen luottamuksen periaatteen oikeudellisen toteutumisen käytännössä”.[41] Lisäksi ”eurooppalaisen pidätysmääräyksen perustana olevan kansallisen pidätysmääräyksen olemassaolo on – – ymmärrettävä siten, että se ilmentää laillisuusperiaatetta, joka puolestaan merkitsee, että pakkovaltaa, jonka nojalla etsintä-, pidätys- ja vangitsemismääräys annetaan, ei voida harjoittaa niiden kunkin jäsenvaltion kansallisessa oikeudessa määriteltyjen lakisääteisten rajoitusten ulkopuolella, joiden rajoissa viranomaisilla on oikeus etsiä, panna syytteeseen ja tuomita rikkomuksesta epäiltyjä henkilöitä”.[42]

79. Käytännössä siitä, ettei eurooppalainen pidätysmääräyksen oikeudellisena perustana vastoin puitepäätöksen 2002/584 8 artiklan 1 kohdan c alakohdan vaatimuksia ole kansallista pidätysmääräystä tai muuta vastaavaa täytäntöönpanokelpoista oikeudellista päätöstä, seuraa, että ”etsityltä henkilöltä viedään tällä tavoin mahdollisuus riitauttaa pidätyksensä ja vangitsemisensa laillisuus pidätysmääräyksen antaneessa jäsenvaltiossa tämän jäsenvaltion säännösten valossa sen vuoksi, ettei ole olemassa muuta kannekelpoista tointa kuin eurooppalainen pidätysmääräys. Koska täytäntöönpanosta vastaava oikeusviranomainen on toimivaltainen ainoastaan lausumaan puitepäätöksessä tarkoitetuista kieltäytymisperusteista, pidätyksen ja vangitsemisen laillisuuden yksi kokonainen osa-alue saattaa näin ollen jäädä täysin oikeudellisen valvonnan ulkopuolelle”.[43] Näin ollen julkisasiamies Botin mukaan ”unionin lainsäätäjä on juuri poistaakseen mahdollisuuden siitä, että henkilöltä viedään yksilönvapauksien valvojina toimivien tuomioistuinten väliintuloon liittyvät takeet, säätänyt, että eurooppalaisen pidätysmääräyksen on perustuttava pidätysmääräyksen antaneen jäsenvaltion menettelysääntöjen mukaisesti annettuun oikeudelliseen päätökseen”.[44]

80. Unionin tuomioistuin totesi julkisasiamies Botin esittämän analyysin mukaisesti, että ”puitepäätöksen [2002/584] 8 artiklan 1 kohdan c alakohtaa on tulkittava siten, että tähän säännökseen sisältyvä käsite ’pidätysmääräys’ on ymmärrettävä niin, että sillä tarkoitetaan eurooppalaisesta pidätysmääräyksestä erillistä kansallista pidätysmääräystä”.[45] Tuomiossa Bob-Dogi unionin tuomioistuin otti sanamuodon mukaisen tulkinnan lisäksi huomioon erityisesti sen, että ilman aikaisempia kansallisia pidätysmääräyksiä niitä menettelyllisiä takeita ja perusoikeuksia, joiden suojaaminen pidätysmääräyksen antaneen jäsenvaltion oikeusviranomaisen on varmistettava, saatettaisiin heikentää, sillä asianomaiselta evättäisiin niiden suoja ensimmäisellä suojan tasolla eli täysin kansallisella suojan tasolla.[46]

38 Ks. ratkaisuehdotus Bob-Dogi (55 kohta).
39 Ks. ratkaisuehdotus Bob-Dogi (56 kohta).
40 Ks. ratkaisuehdotus Bob-Dogi (57 kohta).
41 Ks. ratkaisuehdotus Bob-Dogi (62 kohta).
42 Ks. ratkaisuehdotus Bob-Dogi (66 kohta).
43 Ks. ratkaisuehdotus Bob-Dogi (73 kohta).
44 Ks. ratkaisuehdotus Bob-Dogi (75 kohta).
45 Ks. tuomio 1.6.2016, Bob-Dogi (C-241/15, EU:C:2016:385, 58 kohta).
46 Ks. tuomio 1.6.2016, Bob-Dogi (C-241/15, EU:C:2016:385, 55 kohta).

81. Unionin tuomioistuin katsoi 1.6.2016 antamassaan tuomiossa Bob-Dogi,[47] että vaikka puitepäätöksen 2002/584 3, 4, 4 a ja 5 artiklassa ei jätetä sijaa millekään muulle kuin näissä säännöksissä luetelluille kieltäytymisperusteille, kyseiset säännökset perustuvat lähtökohtaan, jonka mukaan asianomainen eurooppalainen pidätysmääräys täyttää puitepäätöksen 8 artiklan 1 kohdassa säädetyt kyseisen pidätysmääräyksen sääntöjenmukaisuutta koskevat vaatimukset.[48]

82. Unionin tuomioistuimen mukaan ”puitepäätöksen [2002/584] 8 artiklan 1 kohdan c alakohta sisältää *sääntöjenmukaisuusvaatimuksen, jonka noudattaminen on eurooppalaisen pidätysmääräyksen pätevyyden edellytys*”.[49] Jos eurooppalainen pidätysmääräys ei perustu sitä aikaisempaan ja siitä erilliseen kansalliseen pidätysmääräykseen, on katsottava, että *se ei täytä puitepäätöksen 2002/584 8 artiklan 1 kohdassa säädettyjä sääntöjenmukaisuusvaatimuksia*.[50]

83. Näin ollen 1.6.2016 annetusta tuomiosta Bob-Dogi[51] ilmenee selvästi, että eurooppalainen pidätysmääräys ei ole pätevä, jos sitä ennen ei ole annettu kyseisestä eurooppalaisesta pidätysmääräyksestä erillistä kansallista pidätysmääräystä.

84. Ennakkoratkaisukysymystensä muotoilussa kansallinen tuomioistuin lähtee edellä mainitun oikeuskäytännön mukaisesti siitä olettamasta, että olemassa on välttämättä oltava eurooppalaisesta pidätysmääräyksestä erillinen ja sitä aikaisempi kansallinen pidätysmääräys. Kyseinen tuomioistuin kuitenkin korostaa, ettei unionin tuomioistuin ole vielä lausunut mitään siitä, voidaanko puitepäätöksen 2002/584 8 artiklan 1 kohdan c alakohdan vaatimusten mukaisena pitää eurooppalaista pidätysmääräystä, joka on annettu senkaltaisen *kansallisen syytteeseenpanopäätöksen* perusteella, joka sisältyy 9.8.2019 tehtyyn päätökseen, jossa asianomaiselle henkilölle ilmoitetaan virallisesti, mistä rikoksista häntä aiotaan syyttää.

85. Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin korostaa, että toisin kuin 1.6.2016 annetussa tuomiossa Bob-Dogi[52] kyseessä olleessa asiassa, pääasiassa on hyvinkin olemassa eurooppalaisesta pidätysmääräyksestä erillinen kansallinen päätös, joka mainitaan selvästi kyseisessä pidätysmääräyksessä. Se kuitenkin huomauttaa, että tässä kansallisessa päätöksessä ei määrätä etsityn henkilön vangitsemisesta.

86. Mielestäni syyt, joilla julkisasiamies Bot ratkaisuehdotuksessaan Bob-Dogi selitti vaatimusta, jonka mukaan eurooppalaisen pidätysmääräyksen oikeudellisena perustana on oltava kansallinen pidätysmääräys tai muu vastaava täytäntöönpanokelpoinen oikeudellinen päätös, tukevat näkemystä siitä, että tällaisessa kansallisen päätöksessä on yhtäältä määrättävä rikoksesta syytetyn henkilön etsinnästä ja pidättämisestä ja että siihen on toisaalta voitava hakea muutosta tuomioistuimessa, jos sen on tehnyt viranomainen, joka siitä huolimatta, että se osallistuu lainkäyttöön kyseisessä jäsenvaltiossa, ei kuitenkaan ole tuomioistuin.

87. Sen selvittäminen, voidaanko syyttäjän 9.8.2019 tekemä syytteeseenpanopäätös rinnastaa puitepäätöksen 2002/584 8 artiklan 1 kohdan c alakohdassa tarkoitettuun [kansalliseen] pidätysmääräykseen tai muuhun vastaavaan täytäntöönpanokelpoiseen oikeudelliseen päätökseen, edellyttää siis kyseisen käsitteen ulottuvuuden tarkkaa määrittämistä.

47 C-241/15, EU:C:2016:385.

48 Ks. tuomio 1.6.2016, Bob-Dogi (C-241/15, EU:C:2016:385, 62 ja 63 kohta). Ks. myös tuomio 6.12.2018, IK (Oheisseuraamuksen täytäntöönpano) (C-551/18 PPU, EU:C:2018:991, 42 ja 43 kohta).

49 Ks. tuomio 1.6.2016, Bob-Dogi (C-241/15, EU:C:2016:385, 64 kohta). Kursivointi tässä. Ks. myös tuomio 6.12.2018, IK (Oheisseuraamuksen täytäntöönpano) (C-551/18 PPU, EU:C:2018:991, 43 kohta).

50 Ks. tuomio 1.6.2016, Bob-Dogi (C-241/15, EU:C:2016:385, 66 kohta).

51 C-241/15, EU:C:2016:385.

52 C-241/15, EU:C:2016:385.

88. Ensinnäkin kyseessä on oltava oikeudellinen päätös. Tästä unionin tuomioistuin on lausunut, että koska on tarpeen taata puitepäätöksen eri säännöksistä tehtävän tulkinnan johdonmukaisuus, tulkinta, jonka mukaan puitepäätöksen 2002/584 6 artiklan 1 kohdassa tarkoitetun oikeusviranomaisen käsitteen on ymmärrettävä tarkoittavan viranomaisia, jotka osallistuvat jäsenvaltioiden rikoslainkäyttöön, näyttäisi lähtökohtaisesti olevan sovellettavissa puitepäätöksen 8 artiklan 1 kohdan c alakohtaan. Jälkimmäistä säännöstä on näin ollen tulkittava siten, että oikeudellisella päätöksellä tarkoitetaan jäsenvaltioiden rikoslainkäyttöön osallistuvien viranomaisten päätöksiä. [53]

89. Koska käsiteltävässä asiassa ei siis ole kiistetty, että Bulgariassa syyttäjä osallistuu rikoslainkäyttöön, hänen 9.8.2019 tekemäänsä syytteeseenpanopäätöstä on pidettävä puitepäätöksen 2002/584 8 artiklan 1 kohdan c alakohdassa tarkoitettuna oikeudellisena päätöksenä. [54]

90. Toiseksi, jotta eurooppalaisen pidätysmääräyksen perustana oleva kansallinen päätös sisältyisi puitepäätöksen 2002/584 8 artiklan 1 kohdan c alakohdassa tarkoitettuun [kansallisen] pidätysmääräyksen tai muun vastaavan täytäntöönpanokelpoisen oikeudellisen päätöksen käsitteeseen, sen on, vaikka sitä ei pidätysmääräyksen antaneen jäsenvaltion lainsäädännössä nimitetäkään ”kansalliseksi pidätysmääräykseksi”, tuotettava samat oikeusvaikutukset kuin kansallisen pidätysmääräyksen. Kyseisen säännöksen sanamuoto puoltaa tätä näkemystä, sillä siinä viitataan ”muuhun *vastaavaan täytäntöönpanokelpoiseen* oikeudelliseen päätökseen”. [55] Tällaisella päätöksellä on, kuten kansallisella pidätysmääräykselläkin, oltavat samat oikeusvaikutukset kuin syytetoimien kohteena olevan henkilön etsinnästä ja pidättämisestä annetulla määräyksellä.

91. En siten ole samaa mieltä kuin Espanjan hallitus, joka päinvastoin katsoo sellaisen laajan tulkinnan perusteella, jonka mukaan kyseiseen käsitteeseen voivat sisältyä kaikki täytäntöönpanokelpoiset oikeudelliset päätökset syytetoimien täytäntöön panemiseksi, että 9.8.2019 tehdyn syytteeseenpanopäätöksen kaltainen kansallinen päätös on riittävä oikeudellinen perusta eurooppalaisen pidätysmääräyksen antamiseen.

92. Puitepäätöksellä 2002/584 käyttöön otettu oikeudellista yhteistyötä rikosasioissa koskeva järjestelmä tukee sitä, että eurooppalaisen pidätysmääräyksen oikeudellisena perustana on oltava kansallinen päätös, jossa määrätään henkilön kiinni ottamisesta pidätysmääräyksen antaneen jäsenvaltion alueella. Eurooppalaisen pidätysmääräyksen tarkoituksena on nimittäin laajentaa kansallisen pidätysmääräyksen tai muun vastaavan päätöksen oikeusvaikutukset ulottumaan pidätysmääräyksen antaneen jäsenvaltion ulkopuolelle. Kun eurooppalainen pidätysmääräys on pantu täytäntöön luovuttamalla kyseinen henkilö pidätysmääräyksen antaneelle oikeusviranomaiselle ja kun määräys siten on jo tuottanut kaikki oikeusvaikutuksensa, on välttämätöntä, että alkuperäinen kansallinen oikeusperusta, jonka nojalla henkilö voidaan toimittaa pakkokeinoin pidätysmääräyksen antaneen jäsenvaltion tuomioistuimeen rikosoikeudelliseen menettelyyn liittyviä toimenpiteitä varten, on edelleen voimassa. Vastaavasti katson komission tapaan, ettei pidätysmääräyksen antanut oikeusviranomainen voi käyttää eurooppalaista pidätysmääräystä henkilön pidättämiseen toisessa jäsenvaltiossa, jollei se voi määrätä hänen pidättämisestään oman kansallisen oikeutensa nojalla. Toisin sanoen komission mukaan pidätysmääräyksen antanut oikeusviranomainen ei voi vaatia toista jäsenvaltiota tekemään enempää kuin sen, mitä se voi itse määrätä.

93. Puitepäätöksen 2002/584 8 artiklan 1 kohdan c alakohdassa tarkoitetulla ”[kansallisen] pidätysmääräyksen tai muun vastaavan täytäntöönpanokelpoisen oikeudellisen päätöksen” käsitteellä ei siten tarkoiteta toimia, joilla henkilöä vastaan pannaan vireille rikosoikeudellinen menettely, vaan toimia, joiden tavoitteena on mahdollistaa henkilön kiinniottaminen pakkokeinoin, jotta hänet voidaan tuoda tuomioistuimeen rikosoikeudelliseen menettelyyn liittyviä toimenpiteitä varten.

53 Ks. tuomio 10.11.2016, Özçelik (C-453/16 PPU, EU:C:2016:860, 32 ja 33 kohta).

54 Ks. analogisesti tuomio 10.11.2016, Özçelik (C-453/16 PPU, EU:C:2016:860, 34 kohta).

55 Kursivointi tässä. Ks. vastaavasti etenkin kyseisen säännöksen englanninkielinen versio (”an arrest warrant or any other enforceable judicial decision *having the same effect*”; kursivointi tässä).

94. Tästä seuraa, että eurooppalainen pidätysmääräys, joka on annettu sellaisen 9.8.2019 tehtyyn päätökseen sisältyvän kaltaisen syytteeseenpanopäätöksen perusteella, jonka ainoana oikeusvaikutuksena on ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen mukaan ilmoittaa kyseiselle henkilölle, mistä häntä aiotaan syyttää, ja antaa hänelle mahdollisuus puolustautua esittämällä selityksiä tai todisteita, mutta johon ei kuitenkaan sisälly kyseisen henkilön etsintä- ja pidätysmääräystä, ei ole puitepäätöksen 2002/584 8 artiklan 1 kohdan c alakohdan vaatimusten mukainen. Kyseisessä säännöksessä asetetun sääntöjenmukaisuusvaatimuksen noudattamatta jättäminen vaikuttaa eurooppalaisen pidätysmääräyksen pätevyyteen.

95. Täsmennän, että myöskään poliisiviranomaisen NPK:n 71 §:n nojalla 8.8.2019 antama *noutomääräys* ei voi olla puitepäätöksen 2002/584 8 artiklan 1 kohdan c alakohdassa tarkoitettu ”[kansallinen] pidätysmääräys tai muu vastaava täytäntöönpanokelpoinen oikeudellinen päätös”. Kuten ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin nimittäin mainitsee, poliisin esitutkintaviranomainen antaa noutomääräyksen yksin, eivätkä syyttäjä tai tuomioistuin (etu- tai jälkikäteen) osallistu sen antamiseen. Se ei siten ole oikeudellinen päätös. [56]

96. Kaikista edellä esitetyistä seikoista on pääteltävä, että siinä menettelyllisessä asiayhteydessä, jossa pääasiassa kyseessä oleva eurooppalainen pidätysmääräys on annettu, ja analogisesti sen kanssa, mitä unionin tuomioistuin totesi 1.6.2016 antamassaan tuomiossa Bob-Dogi, [57] tällainen kaksitasoinen oikeudellinen suoja puuttuu lähtökohtaisesti pääasiassa kyseessä olevan kaltaisessa tilanteessa, jossa sovelletaan eurooppalaisen pidätysmääräyksen antamismenettelyä ilman, että kansallinen oikeusviranomainen on ennen eurooppalaisen pidätysmääräyksen antamista tehnyt kansallisen pidätysmääräyksen antamisen kaltaisen päätöksen, joka on eurooppalaisen pidätysmääräyksen oikeudellinen perusta. [58]

97. Kun nämä pääasiaan liittyvät seikat on täsmennetty, voidaan mielestäni katsoa, että vaatimus kansallisen pidätysmääräyksen antamisesta olisi sen sijaan täyttynyt, jos eurooppalaisen pidätysmääräyksen perustana oleva kansallinen päätös olisi ollut syyttäjän NPK:n 64 §:n 2 momentin nojalla antama määräys. Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin mainitsee, ettei MM:ään ole kohdistettu tällaista toimenpidettä. Muistutan, että kyseessä on pakkokeino rikoksesta syytetyn henkilön pidättämiseksi enintään 72 tunniksi, jotta varmistetaan hänen saapumisensa tuomioistuimeen, joka päättää, määrätäänkö hänet mahdollisesti vangittavaksi. Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin täsmentää, että Bulgariassa kyseinen toimenpide on tyypillinen kansallinen perusta eurooppalaisen pidätysmääräyksen antamiseen oikeudenkäyntiä edeltävässä vaiheessa, mikä näyttää ilmenevän myös Bulgarian hallituksen unionin tuomioistuimelle toimittamista tiedoista. [59]

56 Ks. sitä vastoin tilanteesta, jossa syyttäjäviranomainen vahvistaa poliisiviranomaisen antaman kansallisen pidätysmääräyksen, tuomio 10.11.2016, Özçelik (C-453/16 PPU, EU:C:2016:860).

57 C-241/15, EU:C:2016:385.

58 Ks. analogisesti tuomio 1.6.2016, Bob-Dogi (C-241/15, EU:C:2016:385, 57 kohta).

59 Ks. vastaavasti myös rayonna prokuratura Rusen (Rusen alueellisen syyttäjäviraston syyttäjä, Bulgaria) esittämät huomautukset asiassa VA v. Rusen (Bulgaria) alueellisen syyttäjänviraston syyttäjä (C-206/20), joka on vireillä unionin tuomioistuimessa: ”Jos henkilö on asetettu syytteeseen hänen poissa ollessaan ja jos häntä ei ole kyetty löytämään eikä tuomaan tuomioistuimeen, jotta vaatimus hänen määräämisestään vangittavaksi voidaan tutkia, nykyisen lainsäädännön mukaan *ainoa mahdollinen oikeudellinen perusta [(kansallinen pidätysmääräys)] eurooppalaisen pidätysmääräyksen antamiseen* on syyttäjän [NPK:n] 64 §:n 2 momentin nojalla antama määräys syytteeseen pannun henkilön pidättämiseksi enintään 72 tunniksi. *Tämän tyyppisen [kansallisen pidätysmääräyksen] perusteella on tähän mennessä annettu (ja pantu täytäntöön) satoja eurooppalaisia pidätysmääräyksiä*” (7 kohta, kursivointi tässä). Lisäksi Bulgarian hallitus toteaa samassa asiassa esittämissään kirjallisissa huomautuksissa, että ”olennaisin osin syyttäjän määräys, jonka perusteella kyseinen henkilö pidätetään 72 tunniksi, jotta hänet voidaan tuoda toimivaltaiseen kansalliseen tuomioistuimeen, täyttää puitepäätöksen 2002/584 8 artiklan 1 kohdan c alakohdan vaatimukset. Kyseessä on kansallinen pidätysmääräys, joka toimii eurooppalaisen pidätysmääräyksen antamisen oikeudellisena perustana.” (78 kohta).

98. Voidaan kuitenkin pohtia, täyttääkö Bulgarian prosessioikeus tässäkään tapauksessa niitä tehokkaan oikeussuojan vaatimuksia, joita unionin tuomioistuin edellyttää. Tästä pääsen tarkastelemaan toista väitettä, jonka ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin esittää kyseenalaistaakseen pääasiassa kyseessä olevan eurooppalaisen pidätysmääräyksen sääntöjenmukaisuuden, vaikkakin kansallisen pidätysmääräyksen puuttumisen toteaminen on jo yksinään riittävä peruste sen toteamiseen, että puitepäätöksen 2002/584 8 artiklan 1 kohdan c alakohdassa vahvistettua vaatimusta ei ole noudatettu ja että eurooppalainen pidätysmääräys on siten pätemätön.

99. Kyseenalaistaakseen eurooppalaisen pidätysmääräyksen pätevyyden ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin tuo esiin, että Bulgarian prosessioikeudesta puuttuu mahdollisuus hakea tuomioistuimessa muutosta syyttäjän tekemiin kansallisiin päätöksiin, jotka ovat tällaisen pidätysmääräyksen perustana, ja syyttäjän päätökseen eurooppalaisen pidätysmääräyksen antamisesta. Unionin tuomioistuimella olevista tiedoista ilmenee, että noutomääräykseen, syytteeseenpanopäätökseen, määräykseen henkilön pidättämisestä enintään 72 tunniksi, jotta hänet voidaan tuoda vangitsemista koskevassa asiassa toimivaltaiseen tuomioistuimeen, ja päätökseen eurooppalaisen pidätysmääräyksen antamisesta voidaan hakea muutosta ainoastaan ylemmältä syyttäjäviranomaiselta.

100. Katson kuitenkin, samaan tapaan kuin unionin tuomioistuin on katsonut tilanteissa, joissa eurooppalaisen pidätysmääräyksen antaa syyttäjä,[60] että kun syyttäjä tekee kansallisen päätöksen, joka on eurooppalaisen pidätysmääräyksen oikeudellinen perusta, käytössä on oltava sellainen oikeussuojakeino pidätysmääräyksen antaneen jäsenvaltion tuomioistuimessa, joka täyttää kaikki tehokkaaseen oikeussuojaan liittyvät vaatimukset.

101. Nähdäkseni unionin tuomioistuin on muuten jo asettanut tämän vaatimuksen toteamalla, että silloin, kun – kuten käsiteltävässä asiassa – pidätysmääräyksen antaneen jäsenvaltion lainsäädännössä toimivalta eurooppalaisen pidätysmääräyksen antamiseen on osoitettu viranomaiselle, joka siitä huolimatta, että se osallistuu lainkäyttöön kyseisessä jäsenvaltiossa, ei kuitenkaan ole tuomari tai tuomioistuin, *”kansallisen pidätysmääräyksen kaltaisen kansallisen oikeudellisen päätöksen, johon eurooppalainen pidätysmääräys kytkeytyy, on puolestaan täytettävät [tehokkaaseen oikeussuojaan liittyvät] vaatimukset*”.[61]

102. Unionin tuomioistuimen mukaan ”näiden vaatimusten noudattamisella voidaan näet taata täytäntöönpanosta vastaavalle oikeusviranomaiselle se, että päätös eurooppalaisen pidätysmääräyksen antamisesta syytetoimenpiteitä varten perustuu *kansalliseen menettelyyn, johon kohdistuu tuomioistuinvalvonta, ja että henkilölle, josta kansallinen pidätysmääräys on annettu, on tarjottu kaikki tämäntyyppisen päätöksen tekemiselle ominaiset takeet* ja erityisesti ne takeet, jotka perustuvat perusoikeuksiin ja puitepäätöksen 2002/584 1 artiklan 3 kohdassa tarkoitettuihin keskeisiin oikeusperiaatteisiin”.[62]

103. Tästä oikeuskäytännöstä seuraa näin ollen, että eurooppalaisen pidätysmääräyksen on perustuttava kansalliseen pidätysmääräykseen, joka on annettu kansallisessa menettelyssä, johon kohdistuu tuomioistuinvalvonta.[63]

60 Ks. erityisesti tuomio Openbaar Ministerie (Ruotsin syyttäjäviranomainen) (41 kohta) ja tuomio Parquet général du Grand-Duché de Luxembourg ja Openbaar Ministerie (Lyonin ja Tours’in syyttäjäviranomaiset) (62 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

61 Ks. tuomio 27.5.2019, OG ja PI (Lyypekin ja Zwickaun syyttäjäviranomaiset) (C-508/18 ja C-82/19 PPU, EU:C:2019:456, 69 kohta). Kursivointi tässä.

62 Ks. tuomio 27.5.2019, OG ja PI (Lyypekin ja Zwickaun syyttäjäviranomaiset) (C-508/18 ja C-82/19 PPU, EU:C:2019:456, 70 kohta). Kursivointi tässä.

63 Asiassa VA v. Rusen (Bulgaria) alueellisen syyttäjänviraston syyttäjä (C-206/20), joka on vireillä unionin tuomioistuimessa, on tuotu esiin kysymys siitä, onko tällaisen valvonnan välttämättä tapahduttava ennen etsityn henkilön luovuttamista pidätysmääräyksen antaneeseen jäsenvaltioon.

104. Edellä esitetyn perusteella ehdotan, että unionin tuomioistuin vastaa ennakkoratkaisua pyytäneelle tuomioistuimelle, että puitepäätöksen 2002/584 8 artiklan 1 kohdan c alakohtaa on tulkittava siten, että eurooppalaista pidätysmääräystä on pidettävä pätemättömänä, jos se ei perustu kyseisessä säännöksessä tarkoitettuun ”[kansalliseen] pidätysmääräykseen tai muuhun vastaavaan täytäntöönpanokelpoiseen oikeudelliseen päätökseen”. Kyseiseen käsitteeseen sisältyvät kaikki kansalliset toimenpiteet, jotka oikeusviranomainen määrää syytetoimien kohteena olevan henkilön etsimiseksi ja pidättämiseksi, jotta hänet voidaan tuoda tuomioistuimeen rikosoikeudelliseen menettelyyn liittyvien toimenpiteiden toteuttamista varten. Ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen asiana on tarkistaa, tuottaako kansallinen syytteeseenpanopäätös, kuten pääasiassa kyseessä oleva päätös, johon eurooppalainen pidätysmääräys perustuu, tällaisia oikeusvaikutuksia.

C Ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen toimivalta tutkia eurooppalaisen pidätysmääräyksen pätevyys

105. Kolmannen ennakkoratkaisukysymyksensä perusteluissa ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin mainitsee, että Bulgarian prosessioikeus estää sitä tutkimasta eurooppalainen pidätysmääräyksen pätevyyttä. Tästä syystä se tiedustelee unionin tuomioistuimelta pääasiallisesti, tarjoaako unionin oikeus sille toimivaltaperusteen tällaiseen laillisuusvalvontaan.

106. Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin muistuttaa, että Bulgarian oikeudessa ei säädetä mahdollisuudesta saattaa kansallisen tai eurooppalaisen pidätysmääräyksen antamisen edellytyksiä tuomioistuimen tutkittaviksi.

107. Se korostaa, että puitepäätöksessä 2002/584 ei myöskään säädetä tehokkaista oikeussuojakeinoista tilanteissa, joissa etsityn henkilön oikeuksia on loukattu. On kuitenkin otettava huomioon perusoikeuskirjan 47 artikla, joka, kuten unionin tuomioistuin totesi, ”riittää itsessään ja jota ei tarvitse täsmentää unionin oikeuden tai kansallisen oikeuden säännöksillä, jotta yksityiset saisivat oikeuden, johon he voivat vedota sellaisenaan”. [64]

108. Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin pohtii, onko sen silloin, kun se joutuu käsittelemään eurooppalainen pidätysmääräyksen täytäntöönpanon seuraukset sellaisen muutoksenhaun yhteydessä, jossa vaaditaan vangittuna olevan MM:n päästämistä vapaaksi, annettava hänelle perusoikeuskirjan 47 artiklassa edellytettyä tehokasta suojaa, vai onko sen päinvastoin jätettävä puuttumatta eurooppalaisen pidätysmääräyksen pätevyyttä koskeviin ongelmiin ja annettava MM:lle mahdollisuus panna vireille uusi menettely, jossa tämä vaatii rahallista korvausta.

109. Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin tuo esiin, että tuomion Parquet général du Grand-Duché de Luxembourg ja Openbaar Ministerie (Lyonin ja Tours’in syyttäjäviranomaiset) [65] 69 kohdasta ilmenee, että riittävänä oikeussuojakeinona on pidettävä mahdollisuutta hakea muutosta eurooppalaiseen pidätysmääräykseen henkilön luovuttamisen jälkeen. Kyseinen tuomioistuin pohtii, onko tällaisen tehokkaan oikeussuojakeinon taattava myös mahdollisuus esittää eurooppalaisen pidätysmääräyksen pätevyyteen liittyviä väitteitä tuomioistuimelle, joka arvioi vangittavaksi määräämisen lainmukaisuuden, mikä on ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen tehtävä.

110. Koska ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin katsoo kyseisen eurooppalaisen pidätysmääräyksen lainvastaisuuden johtuvan nimenomaan siitä, ettei siihen voida hakea muutosta tuomioistuimessa, jotta sen laillisuus voitaisiin tutkia, ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen mukaan voisi olla järkevää, että se ottaa itse huolehtiakseen tämän tutkimisesta. Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin pohtii, eikö sitä, että se on itse todennut eurooppalaisen pidätysmääräyksen olevan lainvastainen, ole jo

64 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin mainitsee tässä yhteydessä 14.5.2020 annetun tuomion Staatsanwaltschaft Offenburg (C-615/18, EU:C:2020:376, 72 kohta).

65 Tältä osin on mainittava myös saman tuomion 70 kohta.

luontaisesti pidettävä tuomioistuimessa olemassa olevana oikeussuojakeinona, sellaisena kuin sitä edellytetään unionin tuomioistuimen oikeuskäytännössä, vaikka kyseinen tuomioistuin ei kansallisen lainsäädännön mukaan voikaan todeta tätä. Koska kansallisessa oikeudessa kielletään ennakkoratkaisua pyytänyttä tuomioistuinta tutkimasta välillisesti eurooppalaisen pidätysmääräyksen antamisesta tehdyn syyttäjän päätöksen lainmukaisuutta, se katsoo, että tällaisen ratkaisun oikeudellisena perustana voidaan käyttää ainoastaan unionin tuomioistuimen antamaa tuomiota.

111. Edellä esitetyn perusteella ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin katsoo, että eurooppalaisen pidätysmääräyksen täytäntöönpanolla ei voida perustella tuomioistuimessa annettavan oikeussuojan epäämistä, koska unionin tuomioistuin on vahvistanut, että eurooppalaiseen pidätysmääräykseen on voitava hakea muutosta myös etsityn henkilön luovutuksen jälkeen.

112. Bulgarian hallitus katsoo, että tehtävällä, jota ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin hoitaa joutuessaan, kuten käsiteltävässä asiassa, NPK:n 270 §:n nojalla määräämään syytetoimien kohteena olevan henkilön vangittuna pitämisestä, voidaan taata eurooppalaisen pidätysmääräyksen antamisedellytysten tuomioistuinvalvonta ja sen oikeasuhteisuus siten kuin unionin tuomioistuin edellyttää.

113. Kyseinen hallitus selittää tältä osin, että syyttäjän NPK:n 64 §:n 2 momentin nojalla määräämän toimenpiteen tarkoituksena on varmistaa, että rikoksesta syytetty saadaan mahdollisimman pian toimivaltaiseen tuomioistuimeen.[66] Syyttäjä voi tarpeen mukaan määrätä kyseisen henkilön pidättämisestä enintään 72 tunniksi, jotta hänet voidaan tuoda toimivaltaiseen tuomioistuimeen. Syyttäjän kyseisen säännöksen perusteella antama määräys velvoittaa tuomaan rikoksesta syytetyn kyseiseen tuomioistuimeen mahdollisimman pian sen jälkeen, kun tämä on luovutettu eurooppalainen pidätysmääräyksen perusteella, jotta syyttäjän kyseiselle tuomioistuimelle tekemä vangitsemisvaatimus voidaan tutkia.

114. Bulgarian hallituksen mukaan syyttäjän velvollisuus toimittaa etsitty ja eurooppalaisen pidätysmääräyksen perusteella luovutettu henkilö mahdollisimman pian toimivaltaiseen tuomioistuimeen, jotta hänet voidaan määrätä vangittavaksi, vastaa eurooppalaisen pidätysmääräyksen antamisedellytysten ja sen oikeasuhteisuuden jälkikäteen tapahtuvaa tuomioistuinvalvontaa. Tämä tilanne on unionin tuomioistuimen oikeuskäytännön mukainen.[67]

115. Bulgarian hallitus nimittäin selittää, että jotta toimivaltainen tuomioistuin voi ratkaista, onko vangitsemiseen NPK:n 63 §:n 1 momentin mukaiset syyt, sen on väistämättä tarkistettava, että eurooppalaisen pidätysmääräyksen antamisedellytykset täyttyvät ja että tämä määräys on oikeasuhteinen, NPK:n 63 §:n 1 momentissa, luettuna yhdessä sen 2 momentin[68] kanssa, vahvistettujen arviointiperusteiden mukaisesti.

116. Näin ollen Bulgarian hallitus katsoo, että eurooppalaisen pidätysmääräyksen antamista koskevaan syyttäjän päätökseen kohdistuu tuomioistuinvalvonta, joka täyttää tehokkaan oikeussuojan vaatimukset, sellaisina kuin unionin tuomioistuin on ne asettanut.

66 Muistutan kuitenkin, että MM:ään ei ollut kohdistettu tällaista toimenpidettä ennen hänen saapumistaan ennakkoratkaisua pyytäneeseen tuomioistuimeen.

67 Bulgarian hallitus viittaa tältä osin tuomioon Parquet général du Grand-Duché de Luxembourg ja Openbaar Ministerie (Lyonin ja Tours'in syyttäjäviranomaiset) (74 kohta).

68 NPK:n 63 §:n 2 momentin mukaan on niin, että jos asiassa esitetyt todisteet eivät osoita päinvastaista, silloin, kun henkilö määrätään ensimmäisen kerran vangittavaksi, kyseisen pykälän 1 momentissa tarkoitettu todellinen riski siitä, että rikoksesta epäilty lähtee pakoon tai tekee rikoksen, on olemassa, jos: syytteeseen pantu henkilö on moninkertainen rikoksenuusija tai on uusinut tietyn rikoksen; kyseinen henkilö on pantu syytteeseen vakavasta ja harkitusta rikoksesta ja tuomittu toisesta vakavasta ja harkitusta rikoksesta, josta syyttäjä on nostanut syytteen viran puolesta (asianomistajan tahdosta riippumatta), vähintään yhden vuoden vankeusrangaistukseen tai muuhun ankaraan rangaistukseen, jonka täytäntöönpanoa ei ole lykätty rikoslain (nakazatelen kodeks) 66 §:n nojalla; kyseinen henkilö on pantu syytteeseen rikoksesta, josta tuomitaan vähintään kymmenen vuoden vapausrangaistukseen tai muuhun ankaraan rangaistukseen, tai kyseinen henkilö on pantu syytteeseen NPK:n 269 §:n 3 momentissa tarkoitetuissa olosuhteissa.

117. Olen samaa mieltä siitä, että Bulgarian prosessioikeudellisessa järjestelmässä, jossa rikoksesta syytetty on mahdollisimman pian tuotava tuomioistuimeen, joka on toimivaltainen määräämään hänet vangittavaksi, laillisuusvalvonta, jota kyseinen tuomioistuin voi kohdistaa eurooppalaisen pidätysmääräyksen antamisedellytyksiin, vastaa tehokkaan oikeussuojan vaatimusta, sellaisena kuin unionin tuomioistuin on sen asettanut. Tälle toteamukselle eivät ole esteenä yhtäältä se, että kyse ei ole eurooppalaisen pidätysmääräyksen antamista koskevaan syyttäjän päätökseen kohdistuvasta erillisestä oikeussuojakeinosta,[69] vaan liitännäisestä laillisuusvalvonnasta sellaisen muutoksenhaun yhteydessä, jossa vaaditaan vangitun päästämistä vapaaksi, ja toisaalta se, että kyseinen valvonta tapahtuu etsityn henkilön luovuttamisen jälkeen.[70] Mielestäni tehokkaan oikeussuojan vaatimus täyttyy, kun eurooppalaisen pidätysmääräyksen antamiseen kohdistetaan laillisuusvalvontaa liitännäisesti sellaisen oikeussuojakeinon yhteydessä, jonka pääkohde se ei ole. Käsiteltävässä asiassa tämä on juuri se lopputulos, johon ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin pyrkii, eli pääasiassa kyseessä olevan eurooppalaisen pidätysmääräyksen antamismenettelyn sääntöjenmukaisuuden tutkiminen MM:n ennakkoratkaisua pyytäneelle tuomioistuimelle esittämän vapauttamisvaatimuksen yhteydessä.

118. On kuitenkin korostettava, että ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin ei ole suinkaan yhtä varma kuin Bulgarian hallitus siitä, onko Bulgarian prosessioikeuden nojalla edes mahdollista harjoittaa tällaista valvontaa. Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin nimittäin katsoo, että se, että kyseisessä oikeudessa säädetään, että syyttäjän päätökseen antaa eurooppalainen pidätysmääräys voidaan hakea muutosta ainoastaan ylemmältä syyttäjäviranomaiselta eikä tuomioistuimessa, estää sitä toteamasta itseään toimivaltaiseksi tutkimaan syyttäjän päätöksen lainmukaisuuden.

119. Muistutan, että unionin tuomioistuin asetti pidätysmääräyksen antaneelle jäsenvaltiolle selvän velvollisuuden saavuttaa tietty tulos, kun se totesi, että ”silloin kun pidätysmääräyksen antaneen jäsenvaltion lainsäädännössä toimivalta eurooppalaisen pidätysmääräyksen antamiseen on osoitettu viranomaiselle, joka tosin osallistuu lainkäyttöön kyseisessä jäsenvaltiossa mutta ei itse ole tuomioistuin, kyseisessä jäsenvaltiossa on oltava, siltä osin kuin on kyse päätöksestä antaa eurooppalainen pidätysmääräys ja erityisesti tällaisen päätöksen oikeasuhteisuudesta, käytössä sellainen oikeussuojakeino tuomioistuimessa, joka täyttää kaikki tehokkaaseen oikeussuojaan liittyvät vaatimukset”.[71] Tällaisella oikeussuojakeinolla ”pyritään varmistamaan, että kyseistä päätöstä [eurooppalaisen pidätysmääräyksen antamisesta] ja pidätysmääräyksen antamisen välttämättömiä edellytyksiä – ja erityisesti sen oikeasuhteisuutta – koskeva tuomioistuinvalvonta on tehokasta oikeussuojaa koskevien vaatimusten mukainen”.[72] Unionin tuomioistuimen mukaan jäsenvaltioiden tehtävänä on ”varmistaa, että niiden oikeusjärjestyksissä taataan tehokkaasti puitepäätöksessä 2002/584, sellaisena kuin sitä on tulkittu unionin tuomioistuimen oikeuskäytännössä, edellytetty oikeussuojan taso”.[73]

69 Ks. tuomio Openbaar Ministerie (Ruotsin syyttäjäviranomainen) (44 kohta) ja tuomio Parquet général du Grand-Duché de Luxembourg ja Openbaar Ministerie (Lyonin ja Tours’in syyttäjäviranomaiset) (65 kohta). Unionin tuomioistuimen mukaan muun oikeusviranomaisen kuin tuomioistuimen eurooppalaisen pidätysmääräyksen antamisesta tekemään päätökseen kohdistuvan erillisen oikeussuojakeinon käyttöön ottaminen on vain yksi mahdollinen ratkaisu puitepäätöksessä 2002/584 edellytetyn oikeussuojan tason tehokkaaseen turvaamiseen.

70 Ks. tuomio Openbaar Ministerie (Ruotsin syyttäjäviranomainen) (52 ja 53 kohta) ja tuomio Parquet général du Grand-Duché de Luxembourg ja Openbaar Ministerie (Lyonin ja Tours’in syyttäjäviranomaiset) (70 ja 71 kohta).

71 Ks. erityisesti tuomio Openbaar Ministerie (Ruotsin syyttäjäviranomainen) (41 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen) ja tuomio Parquet général du Grand-Duché de Luxembourg ja Openbaar Ministerie (Lyonin ja Tours’in syyttäjäviranomaiset) (62 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

72 Ks. tuomio Openbaar Ministerie (Ruotsin syyttäjäviranomainen) (42 kohta). Ks. tuomio Parquet général du Grand-Duché de Luxembourg ja Openbaar Ministerie (Lyonin ja Tours’in syyttäjäviranomaiset) (63 kohta).

73 Ks. tuomio Openbaar Ministerie (Ruotsin syyttäjäviranomainen) (43 kohta) ja tuomio Parquet général du Grand-Duché de Luxembourg ja Openbaar Ministerie (Lyonin ja Tours’in syyttäjäviranomaiset) (64 kohta).

120. Kuten unionin tuomioistuin totesi 30.5.2013 antamassaan tuomiossa F,[74] ”kaikki puitepäätöksessä [2002/584] tarkoitetut jäsenvaltioiden väliset luovuttamismenettelyt tapahtuvat puitepäätöksen mukaisesti tuomioistuimen valvonnassa”.[75] Unionin tuomioistuimen mukaan tästä seuraa, että ”jo puitepäätöksen säännöksissä itsessään säädetään perusoikeuskirjan 47 artiklan vaatimusten mukaisesta menettelystä riippumatta siitä, minkälaiset puitepäätöksen täytäntöönpanoa koskevat yksityiskohtaiset säännöt jäsenvaltiot ovat valinneet”.[76]

121. Vaikka siis puitepäätöksessä 2002/584 ei tätä nimenomaisesti mainita, pidätysmääräyksen antaneen jäsenvaltion velvollisuus asettaa käyttöön yksi tai useampi tehokas oikeussuojakeino, jotta viranomaisen, joka siitä huolimatta, että se osallistuu lainkäyttöön kyseisessä jäsenvaltiossa, ei kuitenkaan ole tuomioistuin, antamien eurooppalaisten pidätysmääräysten antamisedellytysten laillisuus voidaan tutkia tuomioistuimessa, seuraa kyseisellä puitepäätöksellä perusoikeuskirjan 47 artiklan vaatimusten mukaisesti käyttöön otetusta järjestelmästä.

122. Se, että eurooppalaisen pidätysmääräyksen antamisedellytyksiin on mahdollista kohdistaa tuomioistuinvalvontaa pidätysmääräyksen antaneessa jäsenvaltiossa, on välttämätön edellytys keskinäisen luottamuksen säilymiselle ja vastavuoroisen tunnustamisen jatkamiselle jäsenvaltioiden välillä. Muistutan tältä osin, että unionin tuomioistuin on todennut, että ”jäsenvaltioiden välinen vankka luottamus, johon eurooppalaista pidätysmääräystä koskevat järjestelyt perustuvat, nojaa – – lähtökohtaan, jonka mukaan muiden jäsenvaltioiden rikostuomioistuimet, joiden on eurooppalaisen pidätysmääräyksen täytäntöönpanon jälkeen toteutettava rikosoikeudellinen menettely, joka koskee syytteeseenpanoa taikka vapaudenriiston käsittävän rangaistuksen tai turvaamistoimen täytäntöönpanoa, ja pääasian rikosoikeudenkäynti, noudattavat tehokkaan oikeussuojan vaatimuksia”,[77] mikä edellyttää laillisuusvalvonnan mahdollisuuden olemassaoloa.

123. Unionin tuomioistuimen vahvistamasta periaatteesta, jonka mukaan syyttäjän päätökseen antaa eurooppalainen pidätysmääräys on voitava hakea pidätysmääräyksen antaneessa jäsenvaltiossa muutosta tuomioistuimessa tavalla, joka täyttää täysin tehokkaan oikeussuojan vaatimukset, seuraa, että kyseisessä jäsenvaltiossa on asetettava tätä varten käyttöön yksi tai useampi tehokas oikeussuojakeino.

124. Huomautan myös, että unionin tuomioistuimen toteamus, jonka mukaan vastuu eurooppalaisen pidätysmääräyksen lainmukaisuuden valvonnasta kuuluu ensisijaisesti pidätysmääräyksen antaneelle jäsenvaltiolle,[78] jäisi käytännössä soveltamatta, jos unionin oikeudessa ei edellytettäisi, että tällainen valvonta voi tosiasiallisesti tapahtua kyseisessä jäsenvaltiossa, eikä tässä ole merkitystä sillä, tapahtuuko se ennen etsityn henkilön luovuttamista, samanaikaisesti hänen luovuttamisensa kanssa vai sen jälkeen. Täytäntöönpanosta vastaavan oikeusviranomaisen päätös ei siten vaikuta kyseisen henkilön mahdollisuuteen käyttää luovuttamisensa jälkeen pidätysmääräyksen antaneen jäsenvaltion oikeusjärjestyksen mukaisia oikeussuojakeinoja, joiden avulla hän voi tarvittaessa riitauttaa sen eurooppalaisen pidätysmääräyksen pätevyyden, jonka perusteella hänet on luovutettu.[79]

74 C-168/13 PPU, EU:C:2013:358.

75 Ks. tuomio 30.5.2013, F (C-168/13 PPU, EU:C:2013:358, 46 kohta). Ks. myös tuomio 25.7.2018, Minister for Justice and Equality (Tuomioistuinjärjestelmän puutteet) (C-216/18 PPU, EU:C:2018:586, 56 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

76 Ks. tuomio 30.5.2013, F (C-168/13 PPU, EU:C:2013:358, 47 kohta).

77 Ks. tuomio 25.7.2018, Minister for Justice and Equality (Tuomioistuinjärjestelmän puutteet) (C-216/18 PPU, EU:C:2018:586, 58 kohta).

78 Ks. erityisesti tuomio 6.12.2018, IK (Oheisseuraamuksen täytäntöönpano) (C-551/18 PPU, EU:C:2018:991, 66 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen). Ks. myös tuomio 23.1.2018, Piotrowski (C-367/16, EU:C:2018:27, 50 kohta).

79 Ks. analogisesti vapaudenmenetyksen käsittävän rangaistuksen tai turvaamistoimenpiteen täytäntöönpanoa varten annetusta eurooppalaisesta pidätysmääräyksestä tuomio 6.12.2018, IK (Oheisseuraamuksen täytäntöönpano) (C-551/18 PPU, EU:C:2018:991, 67 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

125. Koska puitepäätöksessä ei säädetä tästä asiasta mitään, jäsenvaltioilla on niille puitepäätöksen 2002/584 täytäntöönpanon yhteydessä kuuluvan menettelyllisen itsemääräämisoikeuden mukaisesti harkintavalta valita konkreettiset menettelytavat eurooppalaisen pidätysmääräyksen antamisesta tehtyihin päätöksiin kohdistuvan laillisuusvalvonnan käyttöön ottamiseksi. [80] Näistä menettelytavoista päättäessään jäsenvaltioiden on huolehdittava siitä, etteivät ne estä puitepäätöksen 2002/584 soveltamista. [81]

126. Päästäkseen lopputulokseen, joka merkitsee pääasiassa kyseessä olevan eurooppalaisen pidätysmääräyksen antamisedellytyksiin kohdistuvan laillisuusvalvonnan mahdollistamista, ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen olisi mielestäni tulkittava kansallista prosessioikeuttaan etsiäkseen sieltä toimivaltaperusteen, jonka nojalla se voi käsiteltävänään olevassa asiassa tutkia liitännäisesti kyseisen määräyksen antamismenettelyn sääntöjenmukaisuuden. [82] Tässä yhteydessä ennakkoratkaisua pyytäneelle tuomioistuimelle asetettu unionin oikeuden mukaista tulkintaa koskeva velvollisuus neutraloisi haittoja, joita jäsenvaltioiden menettelyllisestä itsemääräämisoikeudesta voi aiheutua luovuttamisen kohteena olleiden henkilöiden tehokkaan oikeussuojan vaatimukselle.

127. Jos tällainen kansalliseen prosessioikeuteen turvautuminen pääasiassa kyseessä olevan eurooppalaisen pidätysmääräyksen antamismenettelyyn kohdistuvan liitännäisen laillisuusvalvonnan mahdollistamiseksi ei ole riittävä tai osoittautuu mahdottomaksi, koska se on kansallisen lainsäädännön vastaista, katson, että ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin voi saada tällaisen toimivaltaperusteen perusoikeuskirjan 47 artiklasta.

128. Unionin tuomioistuimen oikeuskäytännössä nimittäin todetaan, että ”unionin oikeuden ensisijaisuuden periaatteen nojalla on niin, että jos kansalliset tuomioistuimet eivät voi tulkita kansallista säännöstöä unionin oikeuden vaatimusten mukaisesti, niiden kaikkien velvollisuutena on niiden toimivaltaan kuuluvissa asioissa jäsenvaltion eliminä jättää soveltamatta kaikkia sellaisia kansallisia säännöksiä, jotka ovat ristiriidassa sellaisen unionin oikeuden säännöksen tai määräyksen kanssa, jolla on välitön oikeusvaikutus niiden käsiteltäväksi saatetussa oikeusriidassa”. [83]

129. Unionin tuomioistuimen oikeuskäytännöstä ilmenee, että ”perusoikeuskirjan 47 artikla riittää itsessään eikä sitä tarvitse täsmentää unionin oikeuden tai kansallisen oikeuden säännöksillä, jotta yksityiset saisivat oikeuden, johon he voivat vedota sellaisenaan”. [84]

130. Lisäksi ”silloin, kun unioni ei ole antanut asiaa koskevia säännöksiä, kunkin jäsenvaltion on määritettävä sisäisessä oikeusjärjestyksessään toimivaltaiset tuomioistuimet ja annettava menettelysäännöt sellaisia oikeussuojakeinoja varten, joilla turvataan unionin oikeusjärjestyksestä johdetut yksityisten oikeudet, mutta jäsenvaltiot vastaavat kuitenkin siitä, että kussakin tapauksessa kunnioitetaan mainittujen oikeuksien tehokasta oikeussuojaa koskevaa oikeutta, sellaisena kuin se on taattu perusoikeuskirjan 47 artiklassa”. [85]

131. Unionin tuomioistuin on myös todennut, että ”vaikka unionin oikeudessa ei lähtökohtaisesti velvoiteta jäsenvaltioita ottamaan käyttöön kansallisissa tuomioistuimissaan muita oikeussuojakeinoja niiden oikeuksien suojaamiseksi, joita yksityisillä on unionin oikeuden perusteella, kuin ne, joista on säädetty kansallisessa oikeudessa – –, asia on kuitenkin toisin, jos kyseessä olevan kansallisen

80 Ks. vastaavasti tuomio 30.5.2013, F (C-168/13 PPU, EU:C:2013:358, 52 kohta).

81 Ks. vastaavasti tuomio 30.5.2013, F (C-168/13 PPU, EU:C:2013:358, 53 kohta).

82 Ks. vastaavasti julkisasiamies Campos Sánchez-Bordonan ratkaisuehdotus Parquet général du Grand-Duché de Luxembourg ja Openbaar Ministerie (Lyonin ja Tours’in syyttäjäviranomaiset) (C-566/19 PPU ja C-626/19 PPU, EU:C:2019:1012, 97 kohta).

83 Ks. erityisesti tuomio 14.5.2020, Országos Idegenrendészeti Főigazgatóság Dél-alföldi Regionális Igazgatóság (C-924/19 PPU ja C-925/19 PPU, EU:C:2020:367, 139 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

84 Ks. erityisesti tuomio 14.5.2020, Országos Idegenrendészeti Főigazgatóság Dél-alföldi Regionális Igazgatóság (C-924/19 PPU ja C-925/19 PPU, EU:C:2020:367, 140 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

85 Ks. erityisesti tuomio 14.5.2020, Országos Idegenrendészeti Főigazgatóság Dél-alföldi Regionális Igazgatóság (C-924/19 PPU ja C-925/19 PPU, EU:C:2020:367, 142 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

oikeusjärjestyksen rakenteesta ilmenee, ettei ole olemassa mitään sellaista tuomioistuimessa käytettävää oikeussuojakeinoa, jolla voitaisiin vaikka vain liitännäisestikin varmistaa yksityisillä unionin oikeuden perusteella olevien oikeuksien kunnioittaminen, tai jos yksityisten ainoana keinona saada asiansa käsitellyksi tuomioistuimessa olisi se, että ne joutuvat rikkomaan lakia”. [86]

132. Tästä seuraa, että jos ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin katsoo, että sen kansallinen prosessioikeus estää sitä – vielä senkin jälkeen, kun se on sitä tulkinnut – tutkimasta liitännäisesti syyttäjän antaman eurooppalaisen pidätysmääräyksen antamismenettelyn lainmukaisuutta käsiteltävänään olevan asian yhteydessä, se saa mielestäni perusoikeuskirjan 47 artiklasta toimivaltaperusteen tällaisen laillisuusvalvonnan harjoittamiseen. [87]

133. Näin ollen silloin, kun pidätysmääräyksen antaneen jäsenvaltion prosessioikeudessa ei säädetä oikeussuojakeinosta, jonka avulla tuomioistuin voi valvoa eurooppalaisen pidätysmääräyksen antamisedellytyksiä ja erityisesti sen oikeasuhteisuutta joko ennen sen antamista, samanaikaisesti sen antamisen kanssa tai myöhemmin, [88] tuomioistuimen, joka joutuu antamaan ratkaisunsa etsityn henkilön luovuttamisen jälkeisessä rikosoikeudellisen menettelyn vaiheessa, on voitava liitännäisesti tutkia pidätysmääräyksen antamisedellytysten lainmukaisuus.

134. Näin ollen ennakkoratkaisua pyytäneellä tuomioistuimella, jonka käsiteltäväksi on saatettu NPK:n 270 §:n mukainen vapauttamisvaatimus, on perusoikeuskirjan 47 artiklan mukaan toimivalta tutkia sellaisen eurooppalaisen pidätysmääräyksen antamisedellytysten lainmukaisuus, jonka perusteella etsitty henkilö on pidätetty ja tuotu kyseiseen tuomioistuimeen ja vangitsemispäätös on tämän jälkeen tehty.

135. Näin ollen ehdotan, että unionin tuomioistuin vastaa ennakkoratkaisua pyytäneelle tuomioistuimelle siten, että jos pidätysmääräyksen antaneen jäsenvaltion lainsäädännössä ei ole säännöksiä mahdollisuudesta saattaa tuomioistuimen tutkittavaksi olosuhteita, joissa oikeudenkäyttöön kyseisessä jäsenvaltiossa osallistuva viranomainen, joka itse ei kuitenkaan ole tuomioistuin, on antanut eurooppalaisen pidätysmääräyksen, unionin oikeuden ensisijaisuuden periaatetta ja perusoikeuskirjan 47 artiklassa taattua oikeutta tehokkaaseen oikeussuojaan on tulkittava siten, että ne velvoittavat kansallisen tuomioistuimen, jonka käsiteltäväksi on saatettu oikeussuojakeino, jossa riitautetaan sellaisen henkilön vangittuna pitäminen, joka on luovutettu eurooppalaisen pidätysmääräyksen nojalla, joka on annettu sellaisen kansallisen toimen perusteella, jonka ei voida katsoa olevan puitepäätöksen 2002/584 8 artiklan 1 kohdan c alakohdassa tarkoitettu ”[kansallinen] pidätysmääräys tai muu vastaava täytäntöönpanokelpoinen oikeudellinen päätös”, kun tällaisen oikeussuojakeinon yhteydessä esitetään peruste, jossa vedotaan kyseisen eurooppalaisen pidätysmääräyksen pätemättömyydestä unionin oikeuden kannalta, toteamaan olevansa toimivaltainen tutkimaan pätevyyden tässä tarkoitetulla tavalla.

D Eurooppalaisen pidätysmääräyksen pätemättömyyden vaikutukset syytetyn vangittuna pitämiseen

136. Kolmannessa ennakkoratkaisukysymyksessään kansallinen tuomioistuin tiedustelee unionin tuomioistuimelta, mitkä johtopäätökset sen on käsiteltävänään olevassa MM:n tutkintavankeutta koskevassa asiassa tehtävä siitä toteamuksesta, että pääasiassa kyseessä oleva eurooppalainen pidätysmääräys on pätemätön.

86 Ks. erityisesti tuomio 14.5.2020, Országos Idegenrendészeti Főigazgatóság Dél-alföldi Regionális Igazgatóság (C-924/19 PPU ja C-925/19 PPU, EU:C:2020:367, 143 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

87 Ks. analogisesti tuomio 14.5.2020, Országos Idegenrendészeti Főigazgatóság Dél-alföldi Regionális Igazgatóság (C-924/19 PPU ja C-925/19 PPU, EU:C:2020:367, 146 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

88 Ks. sitä vastoin tuomio 12.12.2019, Openbaar Ministerie (Ruotsin syyttäjäviranomainen) (52 kohta).

137. Viitaten analogisesti eräiden syyttömyysolettamaan liittyvien näkökohtien ja läsnäoloa oikeudenkäynnissä koskevan oikeuden lujittamisesta rikosoikeudellisissa menettelyissä 9.3.2016 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin (EU) 2016/343 [89] johdanto-osan 44 perustelukappaleessa vahvistettuun sääntöön ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin pohtii erityisesti, pitäisikö eurooppalaisen pidätysmääräyksen pätemättömäksi toteamisesta seurata, että MM palautetaan samaan tilanteeseen, joka olisi vallinnut, jos unionin oikeuden loukkausta ei olisi tapahtunut, mikä käsiteltävässä tapauksessa edellyttäisi MM:n päästämistä vapaaksi tutkintavankeudesta.

138. Tässä yhteydessä ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin huomauttaa, että kaikki kansallisessa oikeudessa asetetut edellytykset MM:n vangitsemiselle täyttyivät ja täyttyvät edelleen.

139. Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin kuitenkin huomauttaa, että puhtaasti prosessuaaliselta kannalta tarkasteltuna MM:n vangittavaksi määrääminen oli mahdollista vain, koska MM oli henkilökohtaisesti läsnä ennakkoratkaisua pyytäneessä tuomioistuimessa, ja että hänen henkilökohtainen läsnäolonsa oli itsessään seurausta pätemättömän eurooppalaisen pidätysmääräyksen täytäntöönpanosta. Kyseinen tuomioistuin katsoo, että jos eurooppalaista pidätysmääräystä ei olisi annettu, MM:ää ei olisi pidätetty Espanjassa, häntä ei olisi luovutettu Bulgarian oikeusviranomaisille eikä ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin olisi määrännyt häntä vangittavaksi.

140. Jos tätä päättelyä sovellettaisiin, olisi kyseisen tuomioistuimen mukaan katsottava, että MM:n määrääminen vangittavaksi perustuu olennaisten menettelymääräysten rikkomiseen, koska eurooppalaisen pidätysmääräyksen antoi viranomainen, joka ei ollut siihen toimivaltainen (siitä syystä, että tuomioistuimen osallistumisesta ei ollut huolehdittu, vaikka se on välttämätöntä), sellaisen päätöksen perusteella, joka ei ole kansallinen pidätysmääräys. Ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen mukaan olisi näin ollen katsottava, että MM:n myöhempi vangitseminen eurooppalaisen pidätysmääräyksen täytäntöönpanon jälkeen on laiton. MM olisi siten päästettävä vapaaksi. [90]

141. Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin katsoo näin ollen, että sen olisi otettava huomioon eurooppalaisessa pidätysmääräyksessä toteamansa virheet ja, jos se pitää niitä olennaisina, sillä olisi oltava toimivalta määrätä MM päästettäväksi vapaaksi tutkintavankeudesta tällä prosessuaalisella perusteella.

142. Tältä osin on muistutettava, että vangitseminen perustui päätökseen, jonka ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin teki 29.7.2020 syyttäjän edellisenä päivänä esittämän vaatimuksen perusteella.

143. Toisen asteen tuomioistuin vahvisti tämän vangitsemispäätöksen.

144. Ennakkoratkaisua pyytäneessä tuomioistuimessa on nyt tehty uusi muutoksenhaku, jossa sitä vaaditaan tutkimaan MM:n vangittuna pitämisen lainmukaisuus. Käsiteltävä ennakkoratkaisupyyntö on siten esitetty sellaisen NPK:n 270 §:ssä tarkoitetun menettelyn yhteydessä, jonka MM:n puolustus on pannut vireille vaatiakseen hänen päästämistään vapaaksi tutkintavankeudesta.

89 EUVL 2016, L 65, s. 1. Kyseisen direktiivin johdanto-osan 44 perustelukappaleen mukaan ”unionin oikeuden vaikuttavuuden periaate edellyttää, että jäsenvaltiot ottavat käyttöön asianmukaiset ja tehokkaat oikeussuojakeinot siltä varalta, että yksilöille unionin oikeuden nojalla annettua oikeutta loukataan. Silloin kun tässä direktiivissä vahvistettuja oikeuksia on loukattu, tehokkaalla oikeussuojakeinolla olisi oltava mahdollisimman pitkälti sellainen vaikutus, että se palauttaa epäillyn tai syytetyn samaan tilanteeseen, joka olisi vallinnut, jos oikeudenloukkausta ei olisi tapahtunut, jotta turvataan oikeus oikeudenmukaiseen oikeudenkäyntiin ja oikeus puolustukseen”.

90 Ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen mukaan asiassa, jossa annettiin 17.1.2019 tuomio Dzivev ym. (C-310/16, EU:C:2019:30), oli kyseessä samankaltainen tilanne, koska kyseinen asia koski toimivaltansa ylittäneen viranomaisen tekemän päätöksen vaikutuksia (sellaisten todisteiden käyttämistä, jotka oli saatu telekuuntelulla, johon oli myöntänyt luvan oikeusviranomainen, joka oli menettänyt toimivaltansa tällaisten lupien myöntämiseen).

145. Aluksi on mielestäni tärkeää korostaa, että unionin oikeudessa, sellaisena kuin se on nykytilassaan, ei ole vielä yhdenmukaistettu edellytyksiä, joiden on täytyttävä, jotta syytetoimien kohteena oleva henkilö voidaan määrätä vangittavaksi.[91] Vangitsemista koskevassa asiassa toimivaltainen tuomioistuin voi ainoastaan kansallisessa oikeudessaan säädetyin edellytyksin määrätä tällaisesta toimenpiteestä ja tarvittaessa keskeyttää sen täytäntöönpanon, jos se toteaa, että edellytykset sen jatkamiselle eivät enää täyty.

146. En kuitenkaan menisi niin pitkälle, että katsoisin, kuten komissio näyttää esittävän, että ennakkoratkaisua pyytäneessä tuomioistuimessa vireille pantu menettely kokonaisuudessaan jää unionin oikeuden soveltamisalan ulkopuolelle niin, että perusoikeuskirjaa on sen 51 artiklan 1 kohdan mukaisesti jätettävä soveltamatta. Koska, kuten jo edellä mainitsin, eurooppalaisen pidätysmääräyksen pätevyyteen kohdistuva tuomioistuinvalvonta on pääasiassa suoritettava sellaisen muutoksenhaun yhteydessä, joka koskee sitä, voidaanko MM pitää vangittuna vai ei, puitepäätöstä 2002/584 ja perusoikeuskirjan 47 artiklaa sovelletaan edelleen. Koska, kuten edellä esitetystä ilmenee, kyseisellä puitepäätöksellä käyttöön otettu järjestelmä perustuu eurooppalaisen pidätysmääräyksen laillisuusvalvonnasta annettuihin takeisiin, tällaisen valvonnan toteuttaminen on edelleen perusoikeuskirjan 51 artiklan 1 kohdassa tarkoitettua unionin oikeuden soveltamista riippumatta siitä, missä rikosoikeudellisen menettelyn vaiheessa se tapahtuu.

147. Tämän täsmennettyäni totean, että eurooppalaisen pidätysmääräyksen kaltaisella rikosasioissa tehtävän oikeudellisen yhteistyön välineellä luonnostaan olevien rajojen takia puitepäätöksessä 2002/584 sen paremmin kuin perusoikeuskirjan 47 artiklassakaan ei velvoiteta ennakkoratkaisua pyytänyttä tuomioistuinta päästämään vangittuna olevaa henkilöä vapaaksi, jos se toteaa, että eurooppalainen pidätysmääräys, jonka nojalla kyseinen henkilö on luovutettu, on pätemätön.

148. Puitepäätöksen 1 artiklan 1 kohdan mukaan ”eurooppalaisella pidätysmääräyksellä tarkoitetaan oikeudellista päätöstä, jonka jäsenvaltio on antanut etsityn henkilön *kiinni ottamiseksi ja luovuttamiseksi* toisen jäsenvaltion toimesta syytetoimenpiteitä tai vapaudenmenetyksen käsittävän rangaistuksen tai turvaamistoimenpiteen täytäntöönpanemista varten”.[92] Tästä seuraa, että koska etsitty henkilö on otettu kiinni ja sen jälkeen luovutettu pidätysmääräyksen antaneeseen jäsenvaltioon, eurooppalaisen pidätysmääräyksen oikeudelliset vaikutukset rajoittuvat lähtökohtaisesti tähän, puitepäätöksen 2002/584 3 luvussa nimenomaisesti säädettyjä luovuttamisen vaikutuksia lukuun ottamatta.[93]

149. Kun otetaan huomioon eurooppalaista pidätysmääräystä koskevan järjestelmän luonteen mukaiset rajat, on korostettava, että se ei ole määräys kyseisen henkilön vangitsemisesta pidätysmääräyksen antaneessa jäsenvaltiossa.

150. Tämä tilanne on erotettava täytäntöönpanosta vastaavassa jäsenvaltiossa vallitsevasta tilanteesta. Vaikka nimittäin puitepäätöksen 2002/584 12 artiklan mukaan täytäntöönpanosta vastaavassa jäsenvaltiossa eurooppalaisen pidätysmääräyksen nojalla kiinni otetun henkilön säilössä pitämisestä on päätettävä kyseisen jäsenvaltion kansallisen oikeuden mukaisesti, eurooppalainen pidätysmääräys on säilöönoton välttämätön perusta. Tämä tarkoittaa, että jos täytäntöönpanosta vastaava oikeusviranomainen kieltäytyy eurooppalaisen pidätysmääräyksen täytäntöönpanosta, säilöönotosta tehdyllä päätöksellä, joka on tehty luovuttamista odotettaessa, ei ole enää oikeudellista perustaa.

91 Ks. esimerkkinä siitä, missä rajoissa direktiiviä 2016/343 voidaan soveltaa tutkintavankeuteen liittyvissä kysymyksissä, ja perusoikeuskirjan 6 ja 47 artiklan soveltamisesta näihin kysymyksiin tuomio 28.11.2019, Spetsializirana prokuratura (C-653/19 PPU, EU:C:2019:1024). Ks. myös julkisasiamies Pitruzzellan ratkaisuehdotus Spetsializirana prokuratura (C-653/19 PPU, EU:C:2019:983, 15 kohta ja sitä seuraavat kohdat).

92 Tuomio 6.12.2018, IK (Oheisseuraamuksen täytäntöönpano) (C-551/18 PPU, EU:C:2018:991, 39 kohta). Kursivointi tässä.

93 Ks. tältä osin julkisasiamies Sharpstonin ratkaisuehdotus IK (Oheisseuraamuksen täytäntöönpano) (C-551/18 PPU, EU:C:2018:890, 81 ja 82 kohta). Siinä hän kuvaa puitepäätöksen 2002/584 mukaista menettelyä ”ympyräksi, joka alkaa siitä, kun eurooppalainen pidätysmääräys annetaan puitepäätöksen 8 artiklan mukaisesti – – [ja] sulkeutuu, kun eurooppalainen pidätysmääräys pannaan täytäntöön luovuttamisella” (83 kohta). Tästä hän päättelee, että ”tämän menettelyn vaikutukset eivät – – saa ylittää puitepäätöksen soveltamisalaa ja tavoitetta eli etsityn henkilön luovuttamista. Tämän menettelyn muutamat vaikutukset, joita aiheutuu luovuttamisen jälkeenkin, määritellään selkeästi puitepäätöksen 3 luvussa” (84 kohta).

151. Sen jälkeen, kun etsitty henkilö on luovutettu pidätysmääräyksen antaneeseen jäsenvaltioon, ainoastaan kyseisen jäsenvaltion oikeusviranomaisen tekemä kansallinen päätös voi olla säilöönoton oikeudellisena perustana.[94] Luovuttamisensa jälkeen syytetoimien kohteena kyseisessä jäsenvaltiossa oleva henkilö voidaan ottaa säilöön ainoastaan kansallisen vangitsemismääräyksen perusteella, joka voi kunkin kansallisen oikeuden erityispiirteistä riippuen olla kansallinen pidätysmääräys, jota tapauksen mukaan seuraa tuomioistuimen päätös kyseisen henkilön määräämisestä vangittavaksi, jos kansallisessa oikeudessa tätä varten vahvistetut edellytykset täyttyvät. Tästä seuraa, että henkilön määrääminen vangittavaksi pidätysmääräyksen antaneessa jäsenvaltiossa käytävän rikosoikeudellisen menettelyn yhteydessä ei suinkaan perustu eurooppalaisen pidätysmääräyksen antamiseen, vaan tavanomaisesti annettuun kansalliseen vangitsemismääräykseen.

152. Toimivaltaisen kansallisen tuomioistuimen on kussakin tapauksessa tarkastettava, onko rikoksesta syytetylle henkilölle määrätty vapaudenmenetyksen käsittävä kansallinen rangaistus ja onko se määrätty pidätysmääräyksen antaneen jäsenvaltion kansallisen oikeuden mukaisesti.

153. Pidätysmääräyksen antaneen jäsenvaltion oikeudessa on erityisesti määritettävä, mitä vaikutuksia pätevän kansallisen pidätysmääräyksen puuttumisella voi olla syytetoimien kohteena olevan henkilön vangitsemista tai vangittuna pitämistä koskevaan päätökseen.[95]

154. On kuitenkin täsmennettävä, että vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan jäsenvaltioiden on rikosoikeudellista toimivaltaa käyttäessään noudatettava unionin oikeutta.[96]

155. Kansallisen tuomioistuimen asiana on siten tehdä kaikkensa varmistaakseen, että puitepäätöksellä 2002/584 käyttöön otettu luovuttamisjärjestelmä säilyttää tehokkuutensa siinä määrin kuin se on mahdollista. Sen vuoksi mahdolliseen päätökseen kyseisen henkilön vapaaksi päästämisestä on liitettävä tai sen jälkeen on toteutettava asianmukaiset toimenpiteet, joilla kyseistä henkilöä estetään pakenemasta uudelleen. Tällaisten toimenpiteiden puuttuminen voisi rajoittaa kyseisellä puitepäätöksellä käyttöön otetun luovuttamisjärjestelmän järjestelmän tehokkuutta ja näin ollen estää sillä tavoiteltujen päämäärien toteutumisen,[97] ja niihin kuuluu rankaisematta jäämisen riskin estäminen.[98] Rikosasioissa tehtävän yhteistyön tehokkuus ja jäsenvaltioiden keskinäinen luottamus kärsisivät pahoin, jos käsiteltävässä asiassa kyseessä olevan kaltainen luovuttamismenettely jäisi täysin vaille vaikutuksia ja johtaisi luovutetun henkilön pakenemiseen niin, että hänestä jouduttaisiin antamaan uusi eurooppalainen pidätysmääräys.

156. Täsmennän vielä, että edellä esitetty analyysi ei rajoita sellaisen henkilön, josta annettu eurooppalainen pidätysmääräys on pätemätön, mahdollisuutta nostaa pidätysmääräyksen antaneen jäsenvaltion kansallisen oikeuden mukaisesti vahingonkorvauskanne toimivaltaisessa kansallisessa tuomioistuimessa.

94 6.12.2018 annetusta tuomiosta IK (Oheisseuraamuksen täytäntöönpano) (C-551/18 PPU, EU:C:2018:991, 56 kohta) saadaan tähän hyödyllisiä viitteitä, vaikka onkin täsmennettävä yhtäältä, että se koskee vapaudenmenetyksen käsittävän rangaistuksen tai turvaamistoimenpiteen täytäntöön panemiseksi annettua eurooppalaista pidätysmääräystä, ja toisaalta, että siinä on kyse tilanteesta, jossa se, ettei kyseisessä pidätysmääräyksessä ollut mainintaa oheisseuraamuksesta, ei vaikuttanut mitenkään sen pätevyyteen. Vastauksessaan väitteeseen, jonka mukaan täytäntöönpanosta vastaavan oikeusviranomaisen päätös on se perusta, johon vapaudenriisto pidätysmääräyksen antaneessa jäsenvaltiossa nojautuu, sillä seurauksella, että rangaistuksen, joka ei ole ollut täytäntöönpanosta vastaavan oikeusviranomaisen päätöksen kohteena ja jonka perusteella luovutukseen ei ole suostuttu, täytäntöönpanoon ei voida ryhtyä, unionin tuomioistuin nimittäin totesi, että ”täytäntöönpanosta vastaavan viranomaisen päätöksen tarkoituksena ei –– tässä tapauksessa ole luvan antaminen vapausrangaistuksen täytäntöönpanoon pidätysmääräyksen antaneessa jäsenvaltiossa. –– tämä päätös *rajoittuu siihen, että asianomaisen henkilön luovuttaminen mahdollistetaan* puitepäätöksen 2002/584 säännösten mukaisesti, jotta tehty rikos ei jää rankaisematta. *Vapausrangaistuksen täytäntöönpanon perustana on pidätysmääräyksen antaneessa jäsenvaltiossa annettu täytäntöönpanokelpoinen tuomio*, joka tämän puitepäätöksen 8 artiklan 1 kohdan c alakohdan mukaan on mainittava” (56 kohta, kursivointi tässä).

95 Muistutan tältä osin, että MM:stä ei ole annettu NPK:n 64 §:n 2 momentin mukaista syyttäjän päätöstä, ja vaikuttaa siltä, että Bulgariassa tällaista päätöstä käytetään tavallisesti keinona kansallisen pidätysmääräyksen antamiseen syytetoimien kohteena olevasta henkilöstä.

96 Ks. vastaavasti eritysiesti tuomio 24.11.1998, Bickel ja Franz (C-274/96, EU:C:1998:563, 17 kohta). Ks. myös tuomio 2.4.2020, Ruska Federacija (C-897/19 PPU, EU:C:2020:262, 48 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

97 Ks. analogisesti puitepäätöksen 2002/584 17 artiklassa vahvistettujen määräaikojen päättymistä koskevassa asiayhteydessä tuomio 16.7.2015, Lanigan (C-237/15 PPU, EU:C:2015:474, 50 kohta).

98 Ks. erityisesti tuomio 6.12.2018, IK (Oheisseuraamuksen täytäntöönpano) (C-551/18 PPU, EU:C:2018:991, 39 kohta).

157. Edellä esitetyn perusteella on pääteltävä, että puitepäätöstä 2002/584 ja perusoikeuskirjan 47 artiklaa on tulkittava siten, että niissä ei edellytetä, että siitä seikasta, että ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin toteaa, että eurooppalainen pidätysmääräys on annettu sääntöjenvastaisesti, koska se ei perustu puitepäätöksen 8 artiklan 1 kohdan c alakohdassa tarkoitettuun ”[kansalliseen] pidätysmääräykseen tai muuhun vastaavaan täytäntöönpanokelpoiseen oikeudelliseen päätökseen”, olisi oltava seurauksena se, että vangittu henkilö on päästettävä vapaaksi täytäntöönpanosta vastaavan jäsenvaltion luovutettua hänet pidätysmääräyksen antaneeseen jäsenvaltioon.

158. Ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen asiana on määrittää kansallisen oikeutensa mukaisesti, miten eurooppalaisen pidätysmääräyksen oikeudelliseksi perustaksi vaadittavan kansallisen päätöksen puuttuminen voi vaikuttaa päätökseen siitä, pidetäänkö rikoksesta syytetty henkilö vangittuna vai ei, kuitenkin niin, että tällä ei vaaranneta puitepäätöksellä 2002/584 käyttöön otetun luovuttamisjärjestelmän tehokkuutta.

V Ratkaisuehdotus

159. Edellä esitetyn perusteella ehdotan, että unionin tuomioistuin vastaa Spetsializiran nakazatelen sadin esittämiin ennakkoratkaisukysymyksiin seuraavasti:

1) Eurooppalaisesta pidätysmääräyksestä ja jäsenvaltioiden välisistä luovuttamismenettelyistä 13.6.2002 tehdyn neuvoston puitepäätöksen 2002/584/YOS, sellaisena kuin se on muutettuna 26.2.2009 tehdyllä neuvoston puitepäätöksellä 2009/299/YOS, 8 artiklan 1 kohdan c alakohtaa on tulkittava siten, että eurooppalaista pidätysmääräystä on pidettävä pätemättömänä, jos se ei perustu kyseisessä säännöksessä tarkoitettuun ”[kansalliseen] pidätysmääräykseen tai muuhun vastaavaan täytäntöönpanokelpoiseen oikeudelliseen päätökseen”. Kyseiseen käsitteeseen sisältyvät kaikki kansalliset toimenpiteet, jotka oikeusviranomainen määrää syytetoimien kohteena olevan henkilön etsimiseksi ja pidättämiseksi, jotta hänet voidaan tuoda tuomioistuimeen rikosoikeudelliseen menettelyyn liittyvien toimenpiteiden toteuttamista varten. Ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen asiana on tarkistaa, tuottaako kansallinen syytteeseenpanopäätös, kuten pääasiassa kyseessä oleva päätös, johon eurooppalainen pidätysmääräys perustuu, tällaisia oikeusvaikutuksia.

2) Jos pidätysmääräyksen antaneen jäsenvaltion lainsäädännössä ei ole säännöksiä mahdollisuudesta saattaa tuomioistuimen tutkittavaksi olosuhteita, joissa oikeudenkäyttöön kyseisessä jäsenvaltiossa osallistuva viranomainen, joka itse ei kuitenkaan ole tuomioistuin, on antanut eurooppalaisen pidätysmääräyksen, unionin oikeuden ensisijaisuuden periaatetta ja perusoikeuskirjan 47 artiklassa taattua oikeutta tehokkaaseen oikeussuojaan on tulkittava siten, että ne velvoittavat kansallisen tuomioistuimen, jonka käsiteltäväksi on saatettu oikeussuojakeino, jossa riitautetaan sellaisen henkilön vangittuna pitäminen, joka on luovutettu eurooppalaisen pidätysmääräyksen nojalla, joka on annettu sellaisen kansallisen toimen perusteella, jonka ei voida katsoa olevan puitepäätöksen 2002/584 8 artiklan 1 kohdan c alakohdassa tarkoitettu ”[kansallinen] pidätysmääräys tai muu vastaava täytäntöönpanokelpoinen oikeudellinen päätös”, kun tällaisen oikeussuojakeinon yhteydessä esitetään peruste, jossa vedotaan kyseisen eurooppalaisen pidätysmääräyksen pätemättömyydestä unionin oikeuden kannalta, toteamaan olevansa toimivaltainen tutkimaan pätevyyden tässä tarkoitetulla tavalla.

3) Puitepäätöstä 2002/584, sellaisena kuin se on muutettuna puitepäätöksellä 2009/299, ja perusoikeuskirjan 47 artiklaa on tulkittava siten, että niissä ei edellytetä, että siitä seikasta, että ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin toteaa, että eurooppalainen pidätysmääräys on annettu sääntöjenvastaisesti, koska se ei perustu puitepäätöksen 8 artiklan 1 kohdan c alakohdassa tarkoitettuun ”[kansalliseen] pidätysmääräykseen tai muuhun vastaavaan täytäntöönpanokelpoiseen oikeudelliseen päätökseen”, olisi oltava seurauksena se, että vangittu henkilö on päästettävä vapaaksi täytäntöönpanosta vastaavan jäsenvaltion luovutettua hänet pidätysmääräyksen antaneeseen jäsenvaltioon.

Ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen asiana on määrittää kansallisen oikeutensa mukaisesti, miten eurooppalaisen pidätysmääräyksen oikeudelliseksi perustaksi vaadittavan kansallisen päätöksen puuttuminen voi vaikuttaa päätökseen siitä, pidetäänkö rikoksesta syytetty henkilö vangittuna vai ei, kuitenkin niin, että tällä ei vaaranneta puitepäätöksellä 2002/584 käyttöön otetun luovuttamisjärjestelmän tehokkuutta.